

VASA UNIVERSITET

Filosofiska fakulteten

Anni Malkamäki

En studie av tvåspråkig praxis hos individer på två avdelningar
vid Vasa centralsjukhus

Avhandling pro gradu i nordiska språk

Vasa 2011

INNEHÅLL

TIIVISTELMÄ	3
1 INLEDNING	5
1.1 Syfte	6
1.2 Material	8
1.3 Metod	11
2 TIDIGARE FORSKNING	14
3 TVÅ SPRÅK OCH SPRÅKBYTE	17
3.1 Språklig variation	18
3.2 Definitioner på tvåspråkighet	20
4 ORGANISATIONEN OCH INDIVIDEN	22
4.1 Organisationsstruktur och -kultur	24
4.2 Individ och grupp	27
4.3 Organisationskommunikation	28
5 TVÅ SPRÅK PÅ ARBETSPLATSEN; ENKÄTSVAR	30
5.1 Bakgrundsuppgifter	30
5.2 Informanternas bedömning av sina språkkunskaper i andraspråket	33
5.3 Informanternas användning av finska och svenska	38
5.4 Användning av två språk vid möten	40
5.5 Valet av språk med arbetskolligor	43
5.6 Språksvårigheter i arbetssituationer	48
5.7 Faktorer som stöder och motverkar arbetsplatsens tvåspråkighet	50
5.8 Språkbyte vid möten	53
5.9 Kolligor och patienter med olika modersmål	55
5.10 Användning av två språk	60
5.11 Sammanfattning	65

6 TVÅ SPRÅK PÅ ARBETSPLATSEN; INTERVJUSVAR	68
6.1 Språkvanor	68
6.2 Valet av språk	70
6.3 Sammanfattning	80
7 SAMMANFATTANDE DISKUSSION	83
LITTERATUR	85
BILAGOR	
Bilaga 1. Enkätfrågor på svenska	88
Bilaga 2. Enkätfrågor på finska	93
Bilaga 3. Intervjufrågor på svenska	98
Bilaga 4. Intervjufrågor på finska	99
FIGURER, TABELLER OCH DIAGRAMMEN	
Figur 1. Sjukvårdsdistriktets organisationsschema	10
Figur 2. Vasa centralsjukhus verksamhetsstrategi	23
Figur 3. Analysnivåer i begreppet organisationskultur	26
Tabell 1. Informanternas åldersfördelning	31
Tabell 2. Informanternas arbetsårsfördelning	31
Tabell 3. Informanternas familjespråk	32
Tabell 4. Informanternas fritidsspråk	32
Diagram 1. Informanternas muntliga språkkunskaper i det andra inhemska språket	34
Diagram 2. Informanternas skriftliga språkkunskaper i det andra inhemska språket	35

VAASAN YLIOPISTO
Filosofinen tiedekunta

Laitos:	Pohjoismaisten kielten laitos
Tekijä:	Anni Malkamäki
Pro gradu -tutkielma:	En studie av tvåspråkig praxis hos individer på två avdelningar vid Vasa centralsjukhus
Tutkinto:	Filosofian maisteri
Oppiaine:	Pohjoismaiset kielet
Valmistumisvuosi:	2011
Työn ohjaaja:	Siv Björklund

TIIVISTELMÄ:

Vaasan keskussairaalan kahdella osastolla toteutetussa tutkimuksessa tutkin kaksikielisyyttä yksilön ja organisaation näkökulmasta. Tutkimus on osa BiLingCo-tutkimusryhmää. Materiaalinkeruu on toteutettu kyselyn ja haastatteluiden avulla. Tutkimustapani on induktiivinen ja aineistoa on tutkittu sekä kvantitatiivisesti että kvalitatiivisesti. Osastoilla on äidinkielenään suomea ja ruotsia puhuvia työntekijöitä. Molemmilla osastoilla on kaksikielinen organisaatiokulttuuri ja kaikki informantit käyttävät kommunikoidessaan työkavereidensa kanssa sekä suomea että ruotsia. Informanteilla on vähintäänkin hyvä kielitaito toisessa kotimaisessa kielessään ja aktiivisen käytön ansiosta kielitaidot säilyvät ja kehittyvät. Moni arvioi kuitenkin kirjallisen kielitaidon suullisia kielitaitoja heikommiksi. Työkaverin kanssa keskustellessa kielen valitsemiseen vaikuttaa työkaverin äidinkieli, omat sekä työkaverin kielitaidot, kumpaa kieltä yleensä käyttää tämän työkaverin kanssa, mieliala, tai kummalla kielellä puhutaan juuri sillä hetkellä. Erittäin hyvät kielitaidot omaavat työntekijät vaihtavat kieltään työkaverin äidinkielen mukaan. Ryhmätilanteissa osa valitsee kielen enemmistön äidinkielen mukaan, osa pitäytyy useimmiten omassa äidinkielessään ja osa vaihtaa kieltä riippuen siitä, kenelle puhuu. Työntekijät puhuvat kokouksissa useimmiten hieman enemmän omaa äidinkieltään. Kuitenkin tilanteiden muuttuessa ja eläessä myös kieli vaihtuu. Kaksikielistä työympäristöä tukee työntekijöiden ja potilaiden eri äidinkielet ja oikeus käyttää omaa äidinkieltä. Myös kielitaitovaatimus, halu käyttää molempia kieliä ja kaksikielinen informointi tukevat kaksikielisyyttä. Kommunikointi kahdella kielellä on osa työpaikan arkea ja monet työntekijät kokevat, ettei se vaadi heiltä mitään erityistä. Osa vastaa, että molemmilla kielillä toimiminen vaatii aktiivisuutta ja joustavuutta, jotta tulee ymmärretyksi ja jotta ymmärtää toisia. Kaksikielinen työpaikka vaatii myös hyviä kielitaitoja ja valmiutta oppia jatkuvasti uutta. Joskus kahden kielen käyttö voi aiheuttaa ymmärtämisvaikeuksia, esim. murteissa. Kaksikielisyys antaa vaihtelua arkeen, voi helpottaa kommunikointia ja on itsestään selvä osa arkea, josta on hyötyä organisaatiolle, sen työntekijöille ja potilaille. Kaksikielisyys määritelmäni mukaan useimmat informanteista ovat kaksikielisiä. He kokevat käyttävänsä molempia kotimaisia kieliä sujuvasti, he vaihtavat kieltä omien toiveidensa ja yhteiskunnan vaatimusten mukaan sekä kokevat kaksikielisyys osaksi heidän arkeaan. Työpaikan kaksikielisyyttä voisi tutkia lisää esim. havainnoimalla työpaikan arkea tai tutkimalla johdon osuutta kaksikielisen organisaatiokulttuurin luomisessa.

AVAINSANAT: tvåspråkighet, organisationskultur, individ

1 INLEDNING

Att leva, bo och arbeta på ett ställe där två olika språk används aktivt är inte alltid enkelt. Jag flyttade från en enspråkig kommun, Torneå, till en tvåspråkig kommun, Vasa, för att fortsätta mina studier i svenska. Jag märkte snart att det behövs också annat än språkkunskaper för att hitta sin plats i en tvåspråkig miljö. Personer som har levt i ett tvåspråkigt område hela sitt liv känner till de underförstådda reglerna i språkbruket. Först jag lärde mig de officiella reglerna för språkbruket i arbetslivet men jag fick också lära mig de inofficiella vanorna i språkbruket i praktiken. Att börja arbeta på en tvåspråkig arbetsplats gav mig chansen att uppleva en tvåspråkig miljö och bekanta mig med aktiv tvåspråkighet på en arbetsplats.

En stor del av de finländska arbetstagarna behärskar mera än ett språk. I vissa delar av Finland är det ofta ett måste att behärska de båda inhemska språken och språkkunskaperna kan vara avgörande när man söker arbete. Speciellt i Vasaregionen är det vanligt att man måste behärska de båda inhemska språken.

En organisation byggs upp av sin personal. Genom att undersöka tvåspråkighet hos enskilda arbetstagare på arbetsplatsen kan man forma en bild av hur tvåspråkigheten fungerar. I min undersökning kommer jag att undersöka personalens tvåspråkiga kommunikation sinsemellan och i kontakt med patienter. Mitt eget intresse för det här området kan beskrivas med orden ”att uttrycka sig som förväntat är svårare än att lära sig ord eller grammatik av ett språk” (Norrby & Håkansson 2010: 22).

Denna undersökning är en del av ett forskningsprogram som heter Bilingualism and communication in organizations, (BiLingCo). Målet för forskningsgruppen är att utreda vilka verksamhetskulturer och verksamhetsmodeller som befrämjar tvåspråkighet i det finska samhället, hurdana utmaningar tvåspråkigheten innehåller och hur tvåspråkigheten fungerar i praktiken. De centrala forskningsfrågorna är inom projektet (1) Hurdan arbetsfördelning har man för de språk som används? (2) Hur motsvarar språkstrategier och individernas språkbehärskning arbetsuppgifterna och organiseringen

av arbetsuppgifter? (3) Hur upplevs två- eller flerspråkigheten och hurdana krav ställer den? (Vasa universitet 2010).

1.1 Syfte

I undersökningen kommer jag att studera hur en del av en tvåspråkig organisation, två avdelningar i Vasa centralsjukhus, fungerar i praktiken både i fråga om intern och extern kommunikation. Med extern kommunikation avser jag här personalens kommunikation med patienter och med intern kommunikation arbetstagarnas språkbruk med varandra. I min undersökning kommer jag att ha tyngdpunkten på den interna kommunikationen. Jag gör en enkät till arbetstagarna på avdelningarna A4 och B4 på Vasa centralsjukhus och intervjuar dessutom en del informanter.

Tidigare har man studerat hur patienter och arbetstagare upplever vårdens kvalitet inom Vasa sjukvårddistriktets område och hur intern kommunikation fungerar på Vasa centralsjukhus ekonomiavdelning. Tvåspråkighet vid olika företag i Vasa har man också studerat (se avsnitt 2). I min undersökning finns en ny synvinkel eftersom jag ser på hur tvåspråkigheten fungerar inte bara på organisationsnivå utan hos individer på arbetsplatsen.

Jag har två huvudsyften. Jag kommer att undersöka tvåspråkighet på individ och organisationsnivå. För det första vill jag utreda hurdana utmaningar en grupp informanter, barnmorskor, möter i sitt arbete på grund av att personalen och patienterna är finskspråkiga, svenskspråkiga och tvåspråkiga. En del av arbetstagarna har finska som modersmål och en del har svenska. Som delsyfte vill jag reda ut hurdana språkkunskaper de har i det andra språket och hur detta eventuellt kan påverka valet av språk i olika situationer. Jag antar att språkkunskaperna inverkar på valet av språk i intern kommunikation. Vid externa kommunikationstillfällen ska arbetstagarna däremot tala patientens modersmål och de kan inte välja språket. Jag kommer att undersöka hur mycket olika personer använder det andra inhemska språket vid interna och externa kommunikationstillfällen. Jag antar att de som upplever sina språkkunskaper som goda i

det andra inhemska språket använder det andra språket mera i intern kommunikation än andra.

Som andra huvudsyfte undersöker jag vad som påverkar arbetsplatsens tvåspråkighet och hurdana möjligheter det finns för tvåspråkighet. Jag vill ta reda på hur en tvåspråkig arbetsplats upplevs. Jag har också intresse för de inofficiella vanor för språkbruk som har utformats under tvåspråkiga kommunikationssituationer. Det kommer jag att undersöka genom att se om det finns regelbundenheter i personalens val av språk. Jag kommer också att undersöka vilka förhållanden på arbetsplatsen som stöder och vilka förhållanden som motverkar arbetsplatsens tvåspråkighet. När en grupp börjar vara tillsammans utformas vissa vanor som med tiden blir en självklarhet. Jag antar att tvåspråkigheten är en del av avdelningarnas organisationskultur.

Att byta språk kan ha olika betydelser för individen. I min undersökning försöker jag besvara följande frågor: varför väljer individen att använda ett visst språk i en viss situation? När man arbetar i en tvåspråkig organisation där man aktivt använder två språk hur väljer man det språk som man använder? Har det ena språket ”vi-status” eller kan vi-känslan uppstå från användningen av två språk? Tvåspråkighet kan fungera som identitetsmarkör för en individ men kan tvåspråkighet binda ihop en hel grupp?

Jag antar att språkbyte kommer att ske av orsaker såsom: patientens modersmål, mottagarens modersmål, rapportörens modersmål och beroende på vilket språk majoriteten av gruppen har som modersmål. Jag antar också att språkbyte kommer att ske vid enskilda ord. I olika situationer påverkar omgivningen valet av språk. Jag kommer inte att analysera hur ofta informanterna byter språk utan koncentrerar mig på möjliga orsaker till språkbyte.

Jag antar att på individnivå har man ganska fasta språkroller. Man har kommit överens om vilket språk vissa personer talar med varandra och olika individer har blivit vana med att välja ett visst språk i en viss situation. Jag antar däremot att i grupsituationer som under möten beter individer sig på olika sätt. Man har inte så fasta språkroller utan man byter språk av olika orsaker. Om man talar till en viss person kan man välja det

språk som man också annars talar med henne, men om man talar i en större grupp utan att talet är riktat till en viss person, kan man välja språket till exempel enligt majoritetens språk. Om de flesta talar svenska kan också de som vanligen talar finska börja tala svenska. Man kan också börja en grupsituation på till exempel finska och när en person kommenterar på svenska kan den som svarar också börja tala svenska.

1.2 Material

Analysmaterialet samlas ihop genom en enkät (på svenska bilaga 1. och på finska bilaga 2.) som arbetstagarna på A4 och B4 och mödrapolikliniken besvarar på och genom intervjuer. Sammanlagt arbetar 51 arbetstagare på avdelningarna och på polikliniken. På avdelning A4 arbetar 25 barnmorskor och 1 sekreterare. På mödrapolikliniken arbetar 1 sekreterare och 3 barnmorskor. 2 av barnmorskorna arbetar som ultraljudsskötare och de jobbar också på avdelning A4. Jag kommer att räkna mödrapoliklinikens arbetstagare till grupp A4 eftersom det inte finns tillräckligt många arbetare på mödrapolikliniken för att forma en grupp av dem. Dessutom är mödrapolikliniken fysiskt mycket nära avdelning A4 och arbetstagarna har gemensamt kafferum och gemensamma avdelningstimmar. På avdelning B4 arbetar 22 barnmorskor och 1 sekreterare. Alla arbetstagare på avdelningarna och på polikliniken är kvinnor.

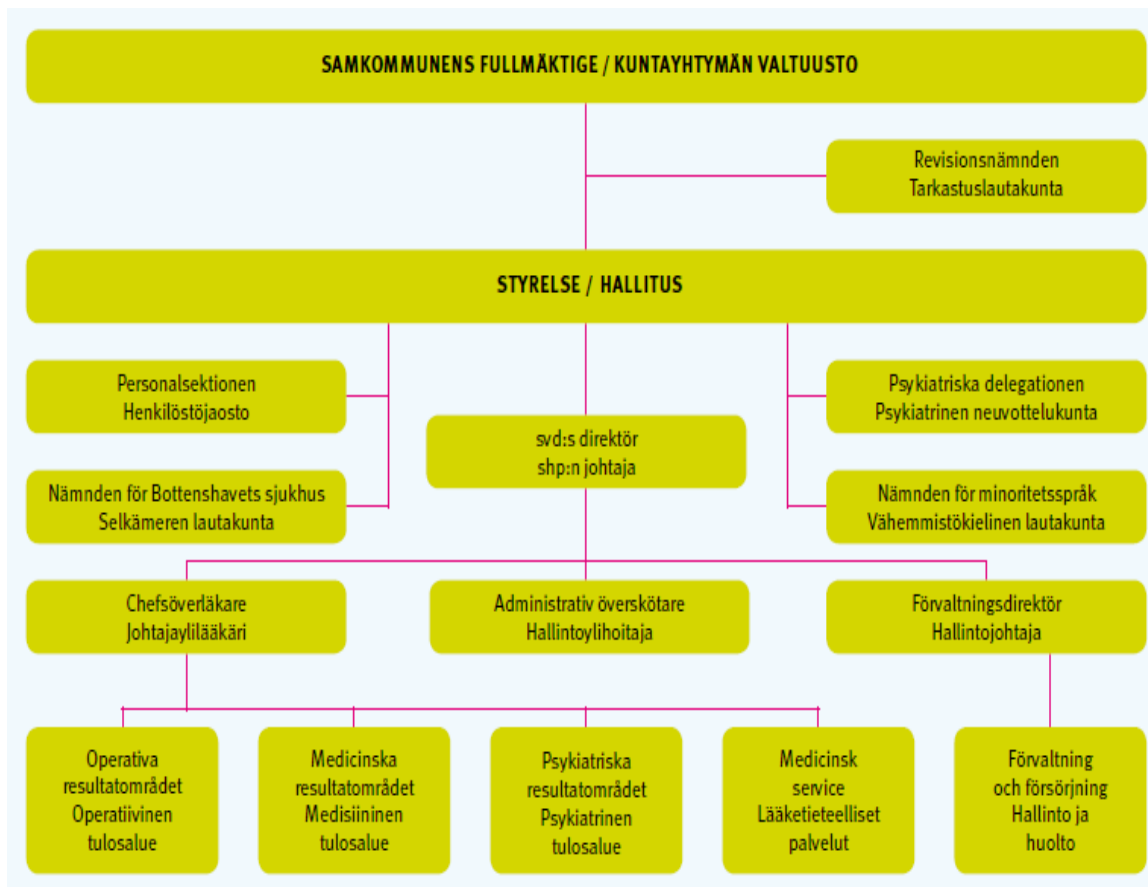
Enkäten består av 29 frågor, som är både slutna och öppna. Jag ber om arbetstagarnas bakgrundsuppgifter och deras språkkunskaper i det andra inhemska språket. Jag frågar om hur mycket de använder finska och svenska på arbetet och hur de bestämmer vilket språk de använder med sina arbetskamrater och hur de väljer språket på möten. Jag är också intresserad av hurdana utmaningar tvåspråkigheten ställer på arbetsdagen och vilka förhållanden som stöder tvåspråkigheten. Dessa frågor är öppna frågor. En del av enkäten fokuserar på intern kommunikation mellan arbetstagarna och en del fokuserar på extern kommunikation mellan arbetstagarna och patienter.

Som sista fråga i enkäten frågar jag om informanten är villig att delta i en intervju. Om informanten vill, kan hon avskilja den sista frågan från den övriga enkätblanketten

eftersom jag i frågan frågar efter informantens namn. På det sättet förblir enkätsvaren anonyma. Jag intervjuar 6 personer i grupp A4 och 5 personer i grupp B4. Under intervjuerna har informanterna svarat på 18 stycken tilläggsfrågor (bilaga 3. på svenska och bilaga 4. på finska). Frågorna berör mest intern kommunikation. Intervjuerna bandas in. Intervjumaterialet blev sammanlagt 19 sidor.

Undersökningen utförs på Vasa centralsjukhus. Vasa Centralsjukhus är ett sjukhus för specialiserad vård. Enligt Finlands kommunförbunds webbsidor finns det 20 sjukvårdsdistrikt i Finland (Finlands kommunförbund 2010). Vasa centralsjukhus står för den specialiserade vården inom Vasa sjukvårdsdistrikt. Sjukvårdsdistriktet ägs av 15 kommuner som sträcker sig längs kusten från Kristinestad till Larsmo. Inom området bor 164 000 personer och 51 % av befolkningen har svenska som modersmål. Vid Vasa centralsjukhus arbetar över 2 300 personer och 46 % av dem har svenska som modersmål. (Vasa Centralsjukhus 2010). Enligt sjukvårdsdistriktets personalrapport ses arbetstagarnas tvåspråkighet som en styrka. Personalen har möjlighet till språkundervisning på arbetstiden och personalen uppmuntras till aktiv språkanvändning. Det är viktigt att organisationen kan erbjuda service på de båda inhemska språken. (Vasa sjukvårdsdistrikt 2009a: 7). Enligt språklagen i Finland har individen rätt att använda sitt eget modersmål, finska eller svenska, hos statliga och kommunala myndigheter (Finlands lag 6.6.2003/423 2 kap. 10 §). Denna lag gäller alltså också sjukvård.

I figur 1. presenteras Vasa sjukvårdsdistrikts organisationsschema. Samkommunens fullmäktige som består av 15 kommuner är den högsta beslutsfattande makten (Vasa centralsjukhus 2010).

Figur 1. Sjukvårdsdistriktets organisationsschema (Vasa sjukvårdsdistrikt 2009b: 33)

Styrelsen har den verkställande makten. Därtill har man personalsektionen, nämnden för Bottenshavets sjukhus, psykiatriska delegationen och nämnden för minoritetsspråk. Nämnden för minoritetsspråk har som uppgift att utveckla och koordinera den specialiserade sjukvården för den språkliga minoriteten och också att utveckla den utbildning som ges på minoritetsspråket för hälsovårdspersonalen. (Vasa Centralsjukhus 2010). Vasa centralsjukhus är indelat i 3 resultatområden. Dessa är ett medicinskt, ett operativt och ett psykiatriskt resultatområde. Under resultatområdena ges vård inom sammanlagt 16 olika specialområden. (Vasa Centralsjukhus 2010).

På avdelningarna arbetar flera olika yrkesgrupper; specialläkare, sjukskötare, sekreterare och rengöringspersonal. Denna undersökning riktas till barnmorskorna och

sekreterare på två avdelningar och en poliklinik. Avdelningarna heter BB-avdelningen och förlossningssalen och polikliniken mödrapolikliniken. Avdelningarna och polikliniken hör till det operativa resultatområdet. På avdelningarna och på polikliniken arbetar sammanlagt 48 barnmorskor och 3 sekreterare. En del av barnmorskorna och sekreterarna har finska som modersmål och en del svenska som modersmål.

Patienterna på mödrapolikliniken, förlossningssalen och på BB är i stort sett de samma. Patienterna får vård vid olika ställen under olika skeden av graviditeten. På mödrapolikliniken besöker väntande mammor under dagtid hos en skötare eller en läkare. I förlossningssalen föder mammorna och efter förlossningen får mamman och barnet vård på BB ungefär i 2 till 4 dagar innan mamman och barnet far hem.

Jag valde att ta med två avdelningar och mödrapolikliniken för att de är mycket lika varandra. Avdelningarna och polikliniken hör till samma specialområde. Dessutom har de flesta arbetstagare arbetat på båda avdelningarna och A4 och mödrapolikliniken har också gemensamma arbetstagare. Genom att ta med båda avdelningarna och polikliniken får jag dessutom ett tillräckligt stort material för undersökningen.

1.3 Metod

I analysen använder jag både kvantitativa och kvalitativa undersökningsmetoder. En del av enkätens svar presenteras med hjälp av siffervärden medan de öppna frågorna analyseras kvalitativt. Genom intervjuerna kompletterar jag enkätsvaren men jag kommer att analysera intervjusvaren i ett skilt kapitel.

Jag jämför svar från grupp A4 och grupp B4 med varandra för att se om de finns olikheter eller likheter mellan grupperna. För att se om det finns olikheter i svaren beroende på modersmålet jämför jag kvantitativt svaren enligt informanternas modersmål. Jag diskuterar orsaker som påverkar valet av språk mellan arbetstagare och orsaker som påverkar valet av språk under möten.

I den kvantitativa analysdelen använder jag tabeller för att presentera resultaten. Olika bakgrundsuppgifter presenteras med hjälp av tabeller. Informanternas språkkunskaper i det andra språket presenteras i tabellform. Liksom hur mycket de har använt finska och svenska med sina arbetskamrater och patienter under de senaste veckorna.

Jag presenterar genom en tabell uppgifter om hur informanterna talar sitt modersmål, arbetskamratens modersmål eller ibland eget modersmål och ibland arbetskamratens modersmål med varandra. Jag kommer att jämföra om det finns olikheter mellan svaren beroende på informantens modersmål.

De öppna frågorna i enkäten analyseras kvalitativt. I enkäten finns det sammanlagt 13 öppna frågor. Jag presenterar svaren så som de är skrivna och korrigerar inte eventuella skrivfel. I den kvalitativa delen av analysen grupperar jag inte svaren enligt avdelning utan jag grupperar svaren enligt olika svars-kategorier. Jag valde att inte kategorisera svaren på de öppna frågorna enligt avdelning eftersom svaren på frågorna var innehållsligt så likadana på båda avdelningar. På det här sättet kan man lättare få en bild av materialet. En kategori formas av alla öppna svar som innehållsligt är likadana. Min studie är alltså också induktiv på så sett att jag låter det insamlade materialet styra min analys. Jag presenterar först de grupper som har flest svar. Jag presenterar först svenskspråkigas svar, sen finskspråkigas svar och sen eventuellt tvåspråkigas svar.

I intervjun kommer jag att ställa frågor som preciserar svaren som jag har fått genom analysen av enkätsvaren. Frågorna handlar om orsaker som inverkar på valet av språket med en arbetskamrat och under möten. Jag frågar också om det finns svårigheter med språkförståelsen på det andra inhemska språket t.ex. med informanter som har finska som modersmål och som talar svenska med patienter som talar dialekt.

Jag intervjuar 11 informanter som har anmält sig som villiga att delta i intervjun. Intervjun är en halvstrukturerad intervjuform. För de mesta håller jag mig till de planerade frågorna men om informanten svarar relativt kort kan jag ställa en tilläggsfråga för att få ett mera omfattande svar. Intervjuerna bandas in. Varje intervju är ungefär 10 minuter lång. Oftast svarar informanterna omfattande. Några enstaka gånger

har jag ställt en tilläggsfråga till informanten under intervjun. För de mesta hade informanterna inga problem att förstå mina frågor. För att intervjun inte skulle kännas så formell och för att jag skulle få mera beskrivande svar ställde jag ofta frågorna med egna ord och läste inte direkt ur papperet. Den sista frågan var lite mera komplicerad och ofta formulerade jag fritt, med mina egna ord, för att beskriva frågan mera.

Av intervjusvaren presenterar jag först svenskspråkiga svar och sen finskspråkiga svar. Jag presenterar olika slags svar på samma fråga utan att kategorisera svaren i skilda grupper eftersom materialet inte är så stort. Jag har ofta valt sådana svar som är långa och berättar mycket om informantens sätt att använda och välja språk.

Den kvantitativa analysmetoden används i presentation av bakgrundsuppgifter och i den delen jämför jag avdelningarnas svar. Tyngdpunkten i min analys ligger på den kvalitativa analysen av de öppna frågorna. Intervjusvaren kompletterar enkätsvarens resultat.

2 TIDIGARE FORSKNING

Maaret Styf (1995, 1997, 2000) har undersökt tvåspråkig kommunikation inom Vasa sjukvårdsdistrikts område. En av undersökningarna (2000) har ägt rum vid Vasa centralsjukhus. Styfs undersökning *Viestinnän kehittäminen kaksikielisessä sairaalassa* är publicerad år 2000 och undersökningen är utförd vid Vasa centralsjukhus. Den är en följd av de två första undersökningarna som är utförda i Jakobstad. Jag presenterar först resultat av Styfs undersökning i Jakobstad eftersom de är publicerade före undersökningen i Vasa centralsjukhus.

De två första undersökningarna (1995, 1997) berör Jakobstads sjukhus. De tre centrala temana i undersökningarna i Jakobstad är tvåspråkighet, organisationens atmosfär och deras påverkan på vården. I undersökningen har man ur vårdpersonalens och patienternas synvinkel utrett vilka faktorer som skapar kvalitet i vården. Den första publikationen innehåller den kvantitativa delen av undersökningen och den senare publikationen den kvalitativa. I undersökningen utreds hur viktiga kommunikationssituationerna på patientens modersmål är och hur kommunikationssituationerna upplevs av patienten och vårdpersonalen. Organisationens atmosfär påverkar arbetstagarnas trivsel på arbetsplatsen och den återspeglar sig i vården. Upplevelser av vårdsituationer och av hur vården har lyckats påverkar känslan av vårdens kvalitet.

Styfs undersökning är utförd genom en enkätundersökning till patienter och vårdpersonalen och genom intervjuer. I den första publikationen presenteras endast den första delen av undersökningen. Den innehåller enkätens kvantitativa analys. (Styf 1995: 17). Vuxna patienter anser att kommunikation på patientens modersmål är den viktigaste kvalitetsfaktorn, 74 % av informanterna anser detta. Vårdpersonalen anser modersmålet som den näst viktigaste faktorn med 74 % efter vårdens reliabilitet och säkerhet (86 %). (Styf 1995: 50–52.) En större andel av den svenskspråkiga vårdpersonalen anser kommunikation på patientens modersmål vara viktigare (81 %) än den finskspråkiga personalen (64 %) (Styf 1995: 65). Den tredje gruppen i undersökningen är föräldrar till barnpatienter. Kommunikation på patientens modersmål

anses också i den gruppen som en viktig kvalitetsfaktor (76 %). Enkäternas genomsnitt visar att vårdens reliabilitet och säkerhet (75 %) är lika viktig som kommunikationen på patientens modersmål (75 %). God kommunikation är viktigt för alla parter och en delfaktor i vårdens kvalitet. Enligt Styf har kommunikation och yrkeskunnig, tjänstvillig och vänlig vårdpersonal stor betydelse för hur vårdens kvalitet upplevs. (Styf 1995: 55).

I undersökningen sätts mycket tyngd på tvåspråkighet. Av patienterna anser 53 % att vårdpersonalens språkkunskaper är goda eller utmärkta. 47 % var inte fullständigt nöjd. 80 % av personalen anser att de har goda kunskaper i båda språken. Här finns det en skillnad mellan svaren. Enligt Styf kan det synas i patienternas svar att de anser kommunikationen vara viktigast och de upplever vården som tillförlitlig och säker när den produceras på patientens modersmål. (Styf 1995: 70). Vuxna patienter på bäddavdelningen kritiserar mest kommunikationen på modersmålet. Kommunikationen på modersmålet har man upplevt som den största orsaken till minskad trivsel på bäddavdelningen. Hälften av de finskspråkiga patienterna är missnöjd med personalens kunskaper i finska språket. (Styf 1997: 72,75)

Enligt Styf (1997: 70) orsakar bristfälliga språkkunskaper olika problem. Kommunikationen blir svårare och informationsöverföringen minskar, risken för missuppfattningar ökar, vårdssituationen kan låsa sig, språket kan låta ovänligt, vårdens kvalitet minskar och patienten är missnöjd.

I Styfs undersökning (2000) vid Vasa centralsjukhus samlades materialet genom en enkät för personalen och patienter. Undersökningens syfte är att förnya och utveckla centralsjukhusets kommunikationspraxis. (Styf 2000: 25, 28–29). Såsom i Jakobstad upplevde personalen också i Vasa centralsjukhus att den viktigaste kvalitetsfaktorn är vårdens reliabilitet och säkerhet (82 %) och den näst viktigaste kvalitetsfaktorn är kommunikation på patientens modersmål (75 %). Patienterna i Vasa centralsjukhus svarade också på samma sätt som patienterna i Jakobstad och upplevde att kommunikation på patientens modersmål är den viktigaste kvalitetsfaktorn (73 %). (Styf 2000: 40–41). Personalen upplevde att det dyker upp svårigheter som handlar om språkanvändning. Om språksvårigheter framkom handlade de oftast om dialekter i det

andra inhemska språket. Personalen känner till ordförrådet i vårdbranschen men det kan finnas brister i språkkunskapen när man talar om olika ämnen. Tvåspråkigheten ansågs som en fördel i kommunikation trots att den ibland kan orsaka missförstånd. Det ansågs som viktigt att man vågar använda de båda inhemska språken på arbetsplatsen. (Styf 2000: 79–80). Som helhet anser Styf att vid sjukhuset behärskas svenskan bättre än finskan. Tvåspråkigheten förverkligas ändå bra eftersom minst 50 % av patienterna ansåg att personalen har goda språkkunskaper. Tvåspråkig kommunikation mellan personalen orsakar inga problem. (Styf 2000: 99).

Mikaela Öster (2008) har studerat intern kommunikation vid Vasa centralsjukhus ekonomiavdelning. På ekonomiavdelningen upplever över 60 % av informanterna att kommunikationen fungerar bra med kolleger på samma avdelning och resten nöjaktigt (Öster 2008: 45). Av informanterna anser 7 % att språket hindrar intern kommunikation på avdelningen. Det innebär att 93 % anser att språket är inget hinder för intern kommunikation. (Öster 2008: 56). Det skulle vara intressant att klargöra vad det är som i språket hindrar kommunikationen. Öster går inte djupare in i det i avhandlingen.

Också Solveig Strömman har forskat i tvåspråkighet på olika arbetsplatser. I hennes undersökning *Tvåspråkighet på arbetsplatsen* (1986) har hon beaktat användningen av två språk i tre olika företag i Vasa. I slutorden konstaterar hon att hon inte har kunnat beakta alla aspekter på tvåspråkighet. T.ex. skulle hon vara intresserad av att utforska vad som avgör valet av samtalspråk när individer har ungefär jämlika språkkunskaper i två olika språk. (Strömman 1986: 125.)

3 TVÅ SPRÅK OCH SPRÅKBYTE

Tidigare kunde man anse att tvåspråkighet är en brist. Man ansåg tvåspråkiga personer vara halvspråkiga. (Hansegård 1972: 110). Man trodde att man byter till ett annat språk för att man saknar ord. Idag ses behärskning av två språk som kunskap att hålla båda språken igång samtidigt. (Norrby & Håkansson 2010: 227). Norrby och Håkansson sammanfattar aktuella forskningsresultat i fråga om tvåspråkighet med hjälp av tre punkter: 1) flerspråkiga använder regelbundet mer än ett språk i samtal, 2) kodväxling fyller speciella syften i kommunikationen och 3) kodväxling betyder inte att man har brister i språkbehärsningen. En flerspråkig person använder mer än ett språk. I kommunikationen syns det på olika nivåer. Språkval handlar om att välja det språk som man ska använda. Det är vanligt att man väljer det språk som är starkast hos dem som deltar i samtalet. Om man talar med en enspråkig person, är det enkelt att välja språket. Med tvåspråkiga samtalspartner kommunicerar man på det språk som man har börjat bekantskapen med eller på det språk som är starkast för de flesta. Termen kodväxling används för språkbyte som sker under ett och samma samtal. Språket kan bytas vid enstaka ord eller vid hela yttranden. (Norrby & Håkansson 2010: 226.)

Att byta från ett språk till ett annat är enligt Ulla Börestam och Leena Huss (2001: 76–77) kulturberoende. Olika kulturer har olika funktioner för kodväxling. I en del grupper kan kodväxling vara vanlig medan den i andra förekommer mera sparsamt. Man lär sig alltså kodväxling dels genom kulturen. Appel och Muysken (1987: 118) delar in orsakerna till kodväxling i 6 olika funktioner: Den första funktionen är referentiell funktion. När kodväxling sker på grund av referentiell funktion saknar talaren ord och ersätter det med ett ord från ett annat språk. Språkbyte kan ske på grund av att talaren har brister i sin språkkunskap eller för att det finns ett bättre ord eller uttryck i det andra språket. Den andra funktionen är direktiv funktion. Genom att byta språk kan man styra lyssnarens uppmärksamhet. Språkbyte kan ske för att inkludera någon i diskussionen. Då vänder sig talaren till en viss lyssnare. Språkbyte kan också ha en exkluderande funktion. Man kan till exempel byta till ett språk som lyssnaren inte förstår. Den tredje funktionen är expressiv funktion. Kodväxling kan ske för att uttrycka dubbel identitet. Då använder talaren båda språken i samma diskussion. Enskilda språkbyten har inte då

betydelse för själva diskussionen. Den fjärde funktionen är fatisk funktion. Kodväxling kan ske för att uttrycka stilbyte. Man kan till exempel berätta en vits på ett annat språk. Den femte funktionen är metalingvistisk funktion. Kodväxling sker för att kommentera språket direkt eller indirekt. Man kan till exempel byta språk för att visa att man kan flera språk. Den sjätte funktionen är poetisk funktion. Talaren utnyttjar två språk på ett nytt eller lekfullt sätt. (Appel & Muysken 1987: 118–120.)

Appel och Muysken (1987: 120) påpekar att olika kulturer kan ha olika funktioner för kodväxling. Enligt Börestam och Huss kan språken ha olika status för den som behärskar två olika språk och olika användningsområden. Det ena språket kan användas för att indikera gruppen som man hör till, in-gruppen, eller den grupp som man inte hör till, ut-gruppen. (Börestam & Huss 2001: 79.)

3.1 Språklig variation

Man talar annorlunda i olika situationer. Nivån av formalitet kan variera och då agerar man på olika sätt. Två individer som känner varandra talar troligen informellt till varandra. Ett möte däremot kan vara formellt och då agerar man annorlunda. Att man talar på olika sätt i olika situationer handlar om förmågan att uttrycka sig på ett sätt som passar in i sammanhanget enligt sociala och kulturella normer. (Hymes 1974: 52)

Om praktikgemenskap talar man om när en grupp har samma mål som definieras av medlemmarnas handlingar, språk, värderingar. Språket är ett sätt att befästa sitt medlemskap i en praktikgemenskap. (Norrby & Håkansson 2010: 24) I Vasa centralsjukhus har man inte bestämt sig för att använda ett visst språk utan två olika. En individ bestämmer sig för vilket språk hon använder i en viss kontext. Faktorer som inverkar på valet av språk är t.ex. gruppmedlemmarnas modersmål och individernas egna överenskommelser om vilket språk man talar sinsemellan. Under möten kan man bestämma språket enligt majoritetens språk. I en gruppsituation använder man båda språk enligt de överenskommelser som individerna har gjort sinsemellan. Till exempel kan Talaren A tala finska med talaren B och svenska med talaren C. Talarna kan ha en

överenskommelse om att de talar olika språk med varandra till exempel att talaren C talar svenska till talaren D men D svarar på finska.

Ur ett socialkonstruktivistiskt synsätt ses identitet som dynamiskt. Identitet är föränderligt. Zimmerman indelar begreppet identitet i tre delar. Diskursidentitet är en form av identitet som vi har i samtal och som ändrar sig hela tiden till exempel från talare till lyssnare. Situationsidentiteten bär de förväntningar och åtaganden som vi har i olika situationer, som kund eller betjänad eller som patient och skötare. Bärbar identitet är de egenskaper i oss som är mer stabila, som ursprung eller kön och den bärbara identiteten överförs från en situation till en annan. (Zimmerman 1998 via Norrby & Håkansson 2010: 34). Med arbetskamraterna skapar man sin identitet som talare i situationen. Identiteten ändrar sig beroende av gruppmedlemmarna. I kontakt med patienter har man däremot en annan identitet, situationsidentitet. Då talar man det språk som patienten väljer.

Om man kan två språk i ett tvåspråkigt samhälle, har man möjlighet att välja vilket språk man använder. Det betyder att om man är tvåspråkig, eller om man kan det andra språket bra kan man använda det ena eller det andra språket oberoende av situation. Enligt Mackey (1968: 554–555) behöver man i ett samhälle där alla kan flytande två språk bara ett språk. Man kan då överföra information med hjälp av endast ett språk eftersom det enligt honom inte finns ett behov att använda båda språken. Men enligt Skutnabb-Kangas (1981: 36) är det viktigt för ett tvåspråkigt samhälle att individen bör ha möjlighet att själv välja vilket språk han eller hon använder för att hålla båda språken levande.

I Finland är svenskspråkiga jämställda med finskspråkiga. Både finska och svenska är nationalspråk i Finland. Rätten att använda minoritetsspråket svenska är skyddad med lagar och man har t.ex. möjlighet att få utbildning på svenska. (Broo 1978: 22–23)

Vasa är en tvåspråkig stad och Vasa centralsjukhus är ett tvåspråkigt sjukhus. Det betyder att patienterna har möjlighet att välja vilket språk de använder i sjukhuset men också att arbetstagarna har rätt till att använda deras eget modersmål på arbetsplatsen.

3.2 Definitioner på tvåspråkighet

Tvåspråkighet går att definiera ur flera olika synvinklar. Olika forskare definierar tvåspråkighet på olika sätt. Om man definierar tvåspråkighet genom ursprung, har en tvåspråkig person lärt sig två språk i sin familj eller använt två språk redan i sin barndom. (Skutnabb-Kangas 1981: 27). Men det går att definiera tvåspråkighet på andra sätt också.

Till exempel Weinreich (1979: 1) har definierat tvåspråkighet ur en funktionsbaserad synvinkel och han ser tvåspråkighet som en vana att byta mellan två språk och personer som deltar i språkbyte som tvåspråkiga personer. Oksaar (1971:172) definierar tvåspråkighet som kunskap att automatiskt kunna byta språk från det ena till det andra vid behov. En funktionsbaserad synvinkel på tvåspråkighet betyder alltså att en individ ses som tvåspråkig när han eller hon kan använda två språk i de flesta situationer enligt sina egna önskemål.

Haugen definierar tvåspråkighet utgående från individens kompetens. Tvåspråkighet ses som kunskap att använda två eller flera språk. Haugen definierar tvåspråkighet som kunskap att kunna producera meningsfulla fullständiga yttranden på det andra språket. Enligt Haugen kunde man också inkludera passiv språkbehärskning, förståelse utan språkproduktion, som tvåspråkighet. En individ ses alltså som tvåspråkig när han eller hon behärskar det andra språket till en viss nivå. (Haugen 1953 via Haugen 1974: 9-10). Olika forskare definierar tillräcklig kompetens på olika sätt och ställer olika slags krav för språkbehärskning för vad som betraktas som tvåspråkighet.

Det går att definiera tvåspråkighet också enligt attityder. En individ kan identifiera sig som tvåspråkig om han kan två olika språk och hör till två olika kulturer. Då utgår man från informantens egen bedömning. Man kan också utgå från om andra identifierar informanten som tvåspråkig.

Det går alltså att definiera tvåspråkighet och sitt modersmål enligt olika kriterier. Endast ursprungskriteriet är fast, eftersom ursprunget inte kan ändra sig med tiden. Beroende på

om man definierar tvåspråkighet ur kompetens-, funktions- eller attityds synvinkel kan synen på frågan om tvåspråkighet variera. (Skutnabb-Kangas 1981: 25). Genom att se på tvåspråkigheten ur olika synvinklar får man olika slags resultat. Om man definierar tvåspråkighet genom attityder tror jag att relativt få identifierar sig som tvåspråkiga. T.ex. jag själv identifierar mig som finskspråkig om någon frågar vad jag har för modersmål. Men jag använder svenska dagligen, kodväxlar och upplever att svenska är en del av min identitet.

Jag definierar tvåspråkighet med hjälp av tre olika synvinklar: man upplever själv att man har kompetens att kunna använda två språk flytande, man har kunskaper om hur man kan fungera i tvåspråkiga situationer genom att man byter språk enligt egna önskemål och samhällets krav och man ser tvåspråkighet som en naturlig del av sin vardag. Min definition är en kombination av definitioner som olika forskare har. Enligt min uppfattning är tvåspråkighet i denna studie en kombination av egen bedömning, psykolingvistisk uppfattning och samhällliga och sociala krav.

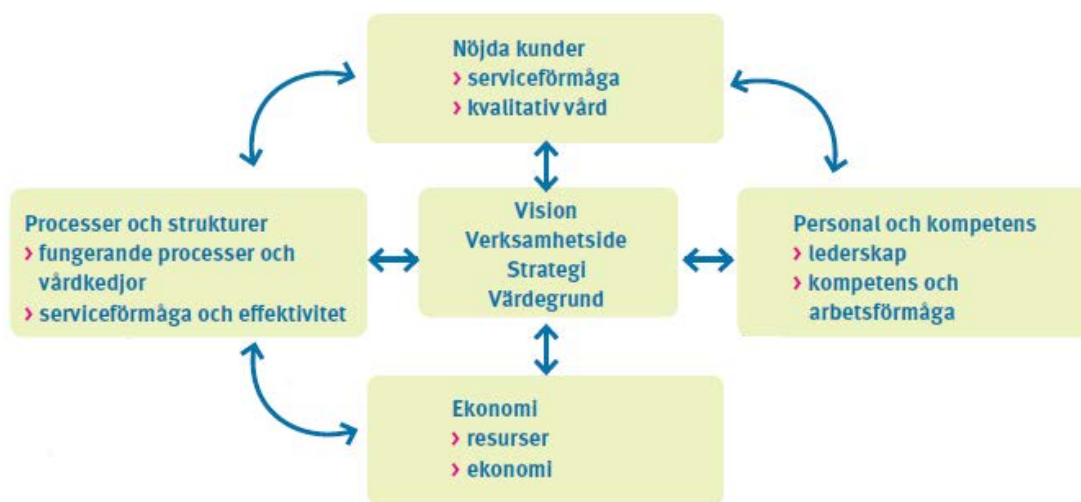
4 ORGANISATIONEN OCH INDIVIDEN

Organisationer finns för att kunna uppnå bestämda mål. Organisationen byggs upp av människor, struktur, aktivitet, mål och kultur. (Abrahamsson & Andersen 2007: 10–11.) En organisation är ett socialt system som har vissa syften och vissa strukturer som organisationens medlemmar är medvetna om. Större organisationer är ofta utformade av mindre enheter; mindre organisationer. Ordet social syftar på att organisationen har mera än en medlem. Kontinuitet och stabilitet är också egenskaper som en organisation har. (Vanhala, Laukkanen & Koskinen 1997: 131.)

Olika företag och den offentliga förvaltningen har olika mål och motiv. De skiljer sig åt i fråga om varje av de nämnda komponenterna. Ur ekonomins synvinkel delas aktörerna upp i producenter och konsumenter på en marknad. Den offentliga sektorn fungerar på ett helt annat sätt. Det finns en tredje aktör inom den offentliga sektorn. Denna tredje part ger ett försäkringsskydd till patienten som betalat skatter och betalar räkningarna som kommer från produktionen av vård. (Jönsson 1991: 53.)

Vasa centralsjukhus är ett offentligt sjukhus som arbetar för att ge så god vård som möjligt för invånarna som bor i distriktet. Sjukhusets grundläggande värden är respekt för människovärdet, rättvisa och ansvarsfullhet. För att få vård vid Vasa centralsjukhus behöver man en remiss. Enligt remissens uppgifter bestäms hur snabbt man behöver vård. Akut insjuknade personer och kvinnor som kommer att föda behöver inte remiss. (Vasa Centralsjukhus 2011.) Mödrapolikliniken erbjuder vård och uppföljning av riskgraviditeter, fosterdiagnostik och förlossningsplanering åt väntande mammor. Vid mödrapolikliniken görs också frivilliga ultraljudsundersökningar som utförs av barnmorskor. (Vasa Centralsjukhus 2010.) I förlossningssalen föder mammorna. På Vasa centralsjukhus föds ungefär 1450 barn varje år. Förlossningssalens mål är att ge högklassig och individuell vård. (Vasa Centralsjukhus 2011.) På BB-avdelningen sköts gravida mammor, barn och förlösta mammor. Vårdens mål är att stärka och stöda relationen mellan mamman och barnet. Man hjälper också med babyvården och amningen. (Vasa Centralsjukhus 2010.)

Den nuvarande strategin i centralsjukhuset är gjord för åren 2009 – 2012. I strategin presenteras riktlinjer för utvecklingsarbetet. Strategin innehåller de åtgärder på vilka man koncentrerar sig speciellt inom de följande åren. När man planerar sjukhusets verksamhet och ekonomi är strategin det mest centrala instrumentet i arbetet. (Vasa sjukvårdsdistrikt 2009b)

Figur 2. Vasa centralsjukhus verksamhetsstrategi (Vasa sjukvårdsdistrikt 2009c)

Genom människors interaktion bildas kulturer. När människor kommunicerar och är tillsammans vardagligen uppkommer kultur spontant. (Abrahamsson & Andersen 2007: 126–127.) Enligt Abrahamsson och Andersen (2007: 126) har den nationella kulturen större påverkan på individens beteende än organisationskulturen. Organisationskulturer och länders kultur är olika typer av kulturer och de betyder inte samma sak. Nationell kultur och organisationskultur har olika roller. Skillnader i olika nationella kulturer syns mest i människornas olika värderingar. På organisationsnivå syns kulturskillnaderna som olika sätt att göra saker. I olika organisationer har man olika sedvänjor. (Abrahamsson & Andersen 2007: 126.)

4.1 Organisationsstruktur och -kultur

När man talar om organisationens struktur talar man om de fasta egenskaper som hör till organisationen. De fasta strukturerna är delsett resultat av medvetet organisationsarbete, dels en följd av samfundets organiseringsprocess som sker av sig själv. Strukturen inom organisationen utformas av flera olika delfaktorer, som rapporterings- och styrningsrelation och samordningssystem. Olika enheter har olika uppgifter. Olika enheter och förmän har beslutanderätt över tidigare bestämda områden och de rapporterar om sin verksamhet för ledningen. Med hjälp av organisationens samordningssystem bildas en helhet av organisationens olika enheter. Med hjälp av ett organisationsschema kan man presentera organisationens hierarki och dess egenskaper. Det är vanligt för en enhet att umgänget är tätt inom den egna enheten och litet emellan olika enheter. För att kunna skapa en bild av en organisation och dess struktur är det viktigt att inse att fundamentet ligger i aktörernas vedertagna tankesätt, i sättet att fungera, i det gemensamma språket och inbördes förväntningar och överenskommelser. (Vanhala m.fl. 1997: 132–133.) Ett organisationsschema visar vem som är över- och underordnad och hur kommunikationen fungerar nedåt eller sidledes. Organisationsschemat visar hur olika positioner förhåller sig till varandra. (Abrahamsson & Andersen 2007: 75.)

Graden av formalisering är enligt Heide, Johansson och Simonsson (2005) den viktigaste faktorn som skiljer en organisation från en grupp. En grupp är informell och en organisation formell. Formaliteten byggs upp med till exempel regler, instruktioner och avtal. Formaliteten skapar stabilitet, ordning och förutsägbarhet i organisationen. Ändå finns det alltid en informell struktur vid sidan av den formella. Den informella strukturen är inte synlig på samma sätt som den formella, som t.ex. den formella organisationsstrukturen. Informell struktur byggs upp spontant av en organisation eller en avdelning i en större organisation. Den informella strukturen hör nära ihop med organisationens eller avdelningens kultur. Eftersom den informella organisationsstrukturen inte är direkt synlig och den är skapad av dess medlemmar tar det tid att lära känna den när man kommer in i en ny organisation. Den formella nivån fungerar på generell nivå och i rutinsituationer. I praktiken möter man olika slags

problem och man är tvungen att hitta en lösning på dem. Genom informell kommunikation hittar man lösningar. (Heide m.fl. 2005: 81–82.) När en lösning hittas, utvecklas den ofta till ett accepterat sätt att handla och lösningen blir en del av organisationskulturen.

Organisationskulturen formas av organisationens gemensamma attityder, normer, föreställningar och av myter och ritualer (Vanhala m.fl. 1997: 198). En organisation och dess kultur har vissa egenskaper. Den subjektiva kulturen formas av de grundvärden som organisationen representerar, normer, gemensamma regler och regelbundenheter i beteendet. Den objektiva kulturen formas av yttringar, artefakter, som är synliga för alla. (Vanhala m.fl. 1997: 201)

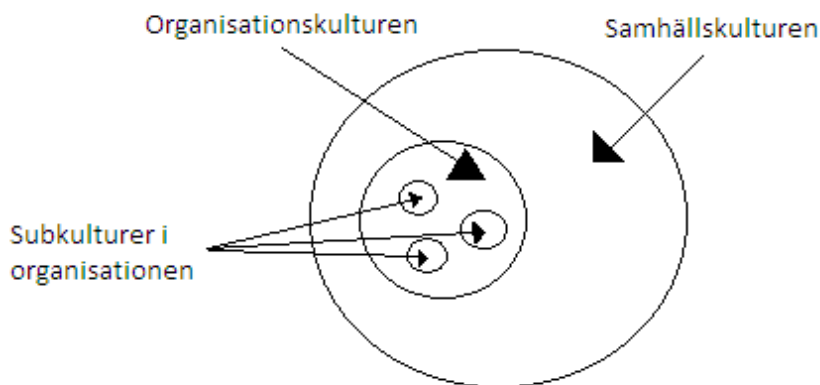
Enligt Edgar Schein, professor i organisationspsykologi, skapas organisationskultur genom interaktion på arbetsplatsen. Genom att förstå organisationskulturen kan man hitta svar på varför saker görs på ett visst sätt. När en organisation skapas, skapas organisationskulturen också. Då formas sätten att göra det vardagliga arbetet. För arbetstagarna skapar organisationskulturen struktur, betydelse och arbetssätten blir befästa. Å andra sidan har organisationskultur också begränsande effekt. När ett sätt att göra är skapat och tas i bruk, får modellen starka rötter på en kort tid och det är tidskrävande att ändra organisationskulturen. (Schein 2004: XI, 1.)

Schein anser att kultur kan analyseras på olika nivåer. Med nivå menar han på vilket sätt kulturen är synlig och observerbar. Den högsta nivån är artefakter. Artefakterna är den mest synliga nivån av kulturen, t.ex. som symboler, den fysiska miljön, språket, teknologin, kläderna osv. (Schein 2004: 25–26.) På andra nivån finns gemensamma värden. Gemensamma värderingar består av gemensamma mål, strategier och av gemensam filosofi. Värderingarna representerar det som man strävar efter i sitt arbete. (Schein 2004: 26,28.) På den tredje nivån finns grundläggande antaganden. De härstammar från medvetandet. Det är allt det som man tar för givet och betraktas som sant och som känns rätt. (Schein 2004: 26.) Schein sammanfattar termen kultur som *shared set of assumptions* alltså delade antaganden (Schein 2004: 200).

Genom att arbeta i en organisation kan man bekanta sig med organisationens kultur. När människor arbetar tillsammans formas vanor och vissa handlingssätt. Att höra till organisationen betyder att man känner till kulturen och man kan uppfylla de förväntningar som gruppen har. Till organisationskulturen hör också förväntningar och vanor gällande språkbruk.

De värdenormer som individen har och som påverkar hans beteende kommer från tre olika källor. De kommer från samhället, från organisationen och från individen själv. Organisationer och grupper bär kultur med sig. Kulturen formas i den sociala enheten och i en gemensam uppfattning om hur man samverkar, använder språk och betar sig tillsammans. (Abrahamsson & Andersen 2007: 125–126.)

För en stor organisation är det svårt att ha bara en kultur. Istället kan man säga att det finns subkulturer som existerar sida vid sida.

Figur 3. Analysnivåer i begreppet organisationskultur (Hatch 2002:259)

I Hatch (2002) figur (Figur 3.) finns det tre olika nivåer. Den första nivån utgörs av samhällskulturen, den andra av organisationskulturen och den tredje av subkulturer. Subkulturer kan uppstå på olika nivåer av organisationen. (Heide m.fl. 2005: 88.)

4.2 Individ och grupp

En grupp formas av individer. Varje individ har sina egna värden, attityder, behov och motiv att fungera. Individen påverkar hela gruppens beteende genom sitt sätt att agera. (Vanhala m.fl. 1997:159.) Till en grupp hör minst två personer som är beroende av varandra på något sätt. Till gruppen hör också en stor mängd relationer mellan gruppmedlemmarna. En formell grupp är en samling människor som har mål och regler för verksamheten. En avdelning är ett exempel på en formell grupp. En organisation är en grupp eller byggs upp av arbetsgrupper. (Abrahamsson & Andersen 2007: 112,116.)

För individen definierar organisationskulturen organisationens gränser och ger en upplevelse av identitet för de anställda. Genom organisationskulturen är det möjligt att skapa förpliktelser för arbetstagarna. På allmänare nivå skapar organisationskulturen för det första stabilitet i det sociala systemet. Arbetstagarna känner till organisationens normer. För det andra fungerar den som meningsskapande och kontrollerande mekanism som formar arbetstagarnas beteende och förhållningssätt. Organisationskulturen formar förväntningar, värderingar och hållningssätt och därför har den stor betydelse för individen och organisationsprocesserna. Organisationskulturen förmedlar förväntningar till arbetstagaren om vad man förväntar sig av arbetstagarna. Ledningen kan påverka organisationskulturen men den uppstår och utvecklas i stort sett spontant i organisationen. (Abrahamsson & Andersen 2007: 137,139–140.)

Organisationskulturen är en del av arbetstagaren. Individen internaliserar organisationens kultur. När individen och organisationen har samma värden och mål är det till nytta både för individen och för organisationen. Då kan arbetstagaren lättare identifiera sig som en del av organisationen och känner sig motiverad att arbeta för

organisationen. En stark kultur förstärker känslan av gemenskap och arbetstagarna känner sig knutna till organisationen. (Jacobsen & Thorsvik 2002: 327–328.)

Inom olika organisationer kommunicerar man på olika sätt. Det finns olika organisationsformer och olika behov för kommunikation. En del organisationer är mera hierarkiska och en del har mera tyngdpunkt på teamarbete. Varje organisation är unik och har sina specifika förutsättningar för kommunikation. (Heide m.fl. 2005: 71–72, 85.)

4.3 Organisationskommunikation

Kommunikation är överföring av information. Kommunikation består av verbal och non-verbal kommunikation. Kommunikation är viktigt för en organisation för att den ska kunna fungera. (Goldhaber 1981: 11–12.)

Utan kommunikation finns det ingen organisation. Genom kommunikation kan man skapa en organisation. Kommunikation är också villkoret för att organisationen ska kunna existera och utvecklas. (Heide m.fl. 2005: 17.) Kommunikation ger möjligheter att ha organisationer.

Det är viktigt att kommunikationen fungerar i en organisation. Genom kommunikationen har alla medlemmar i gruppen en gemensam förståelse för gruppens mål och för hur den fungerar. Genom kommunikation kan man också utveckla organisationen. Organisationer är dynamiska och lever hela tiden. (Heide m.fl. 2005: 21.) Utan kommunikation skulle det vara omöjligt att behålla organisationen när omständigheterna hela tiden förändrar sig och organisationen har behov att förändra sig med omgivningen.

Både den formella och den informella strukturen är knuten till kommunikationen. Strukturen reglerar kommunikationsprocesserna. En underordnad och en överordnad kommunicerar annorlunda än jämlika organisationsmedlemmar. Hierarki och auktoritet

påverkar alltså kommunikationen. Jämlika personer har samma referensramar och kommunikationen är då lättare. Organisationsscheman beskriver den formella kommunikationen i organisationen och styr kommunikationen. (Heide m.fl. 2005: 83.)

Traditionellt har man haft en klar gräns mellan intern och extern kommunikation. I praktiken finns det ändå ingen exakt gräns mellan de här två kommunikationsformerna. Traditionellt tänker man att organisationskommunikation handlar om intern kommunikation och public relations tar hand om den externa kommunikationen. Nuförtiden ser de flesta forskare denna gräns som konstlad. De här kommunikationsformerna är beroende av varandra. (Heide m.fl. 2005: 72).

4 TVÅ SPRÅK PÅ ARBETSPLATSEN; ENKÄTSVAR

I det här kapitlet diskuterar jag resultaten från enkäten. Enkäterna var tillgängliga på finska och på svenska i avdelningarnas kafferum.

Av 23 arbetstagare i grupp B4 besvarade 17 enkäten. Av 28 arbetstagare i grupp A4 svarade 21 personer. Sammanlagt hade alltså 51 personer möjlighet att besvara enkäten. Svartsprocenten blev 75 %. Svartsprocenten kan anses vara mycket hög. Det att jag har arbetat vid avdelningarna har troligen inverkat positivt och en stor andel av arbetstagarna har besvarat enkäten. 22 stycken besvarade den svenskspråkiga enkäten (bilaga 1) och 16 stycken besvarade den finskspråkiga enkäten (bilaga 2).

I grupp A4 besvarade 7 finskspråkiga, 13 svenskspråkiga och 1 tvåspråkig enkäten och i grupp B4 besvarade 9 finskspråkiga, 7 svenskspråkiga och 1 tvåspråkig enkäten. Grupperingen är gjord på basis av informanternas egen syn på sitt modersmål.

I enkäten har jag sammanlagt 29 frågor. Jag kommer att analysera 12 av dem kvantitativt och 12 kvalitativt. 5 frågor (fråga 4, 6,7,8, 23) kommer jag att analysera dels kvantitativt och dels kvalitativt eftersom det finns en öppen tillägsfråga i dem.

5.1 Bakgrundsuppgifter

Av informanterna har sammanlagt 26 stycken arbetat både på avdelning A4 och på B4. Endast 8 informanter från avdelning A4 och 4 från avdelning B4 har inte arbetat på den andra avdelningen.

I tabell 1. på följande sida presenteras informanternas åldersfördelning.

Tabell 1. Informanternas åldersfördelning

Ålder	– 25	26 – 35	36 – 45	över 45
A4	3	3	3	11
B4	1	6	3	7
tot.	4	9	6	18

I grupp A4 är 11 över 45 år gamla. De andra åldersgrupperna är jämna, i varje finns det 3 arbetstagare. I grupp B4 är också majoriteten över 45 år gamla. En nästan lika stor grupp är 26-35 -åringar med 6 informanter. Totalt är alltså 18 informanter över 45 år, 9 26 – 35 år, 6 36 – 45 år och 4 under 25 år. Åldersstrukturen har därmed tyngdpunkt på informanter som är äldre än 45 år.

I grupp A4 har de flesta arbetat på avdelningarna i över 20 år (tabell 2]. I grupp B4 är det jämnare mellan arbetstagarna. Observera att i min enkät fattas kategorin 15-20 år. 1 informant skulle höra till den gruppen men hon har nu räknats in i 10-15 år. På avdelningarna är totalt de största grupperna de som har arbetat i över 20 år (16 informanter) och de som har arbetat under 5 år (10 informanter).

Tabell 2. Informanternas arbetsårsfördelning

Antal arbetsår	– 5	5-10	10-15	20-
A4	5	3	1	12
B4	5	3	5	4
tot.	10	6	6	16

Av alla informanter har 32 språkintyg. I grupp B4 finns det endast 1 informant som inte har ett språkintyg och i grupp A4 finns det 5 utan språkintyg. När man har språkintyget får man språktillägg i lönen.

Förutom att informanterna använder sitt andra språk på arbetsplatsen använder en del av dem olika språk också med familjen och på fritiden. I Tabell 3 presenteras vilka språk informanterna använder med familjen.

Tabell 3. Informanternas familjespråk

avd.	fi	sv	fi o sv	sv o eng	tot.
A4	24 %	57 %	14 %	5 %	100 %
B4	35 %	35 %	30 %		100 %

I grupp A4 talar lite mera än hälften endast svenska med sina familjer. Ungefär en fjärdedel talar endast finska. Av informanterna i grupp A4 talar 14 % (3 informanter) både finska och svenska med sina familjer. I grupp B4 talar 35 % (6 informanter) endast finska med sina familjer och 35 % (6 informanter) endast svenska. 30 % (5 informanter) talar både finska och svenska med sina familjer. Motsvarande språkanvändning under fritiden ges i tabell 4.

Tabell 4. Informanternas fritidsspråk

avd.	fi	sv	fi o sv	fi, sv o eng	fi, sv o annat	tot.
A4	19 %	38 %	19 %	19 %	5 %	100 %
B4	30 %	6 %	53 %	11 %		100 %

I grupp A4 använder majoriteten av gruppen endast svenska på fritiden. En femtedel av informanterna i gruppen A4 använder endast finska, en femtedel finska och svenska och en femtedel finska, svenska och engelska. En av informanterna hade inte fyllt i vilket språk hon använder på fritiden. I grupp B4 talar majoriteten, 53 % både finska och

svenska på fritiden. Näst största gruppen är de som talar endast finska med 30 %. Endast 6 % talar endast svenska och 11 % talar finska, svenska och engelska på fritiden.

De flesta använder också engelska på arbetsplatsen. Av grupp A4 är det 95 % och av grupp B4 är det 94 % som använder engelska. På avdelning A4 använder 1 informant också tyska och spanska på arbetsplatsen och 1 informant på avdelning B4 använder tyska. På avdelning A4 svarade 2 informanter och 1 informant på avdelning B4 att de använder också kroppsspråk. Man kan tänka sig att det inte alltid finns möjlighet att få tolk på plats, t.ex. på natten även om en patient tillbringar flera dagar på avdelningen finns det inte en tolk på plats hela tiden.

I grupp B4 svarade 41 % att de använder engelska en gång per vecka och lika många, 41 %, svarade att de använder engelska 1 - 2 gånger per månad. 6 % svarade att de använder engelska mera sällan än en gång per månad och 6 % svarade att de använder engelska vid behov. I grupp A4 svarade 38 % att de använder engelska en gång per vecka och 29 % att de använder engelska 1 - 2 gånger per månad. 14 % svarade att de använder engelska vid behov, då och då eller slumpmässigt. 14 % svarade inte hur ofta de använder engelska.

I min undersökning kommer jag inte att beakta alla språk utan i fortsättningen berör jag endast finska och svenska.

5.2 Informanternas bedömning av sina språkkunskaper i andraspråket

I frågorna 9 och 10 i enkäten ombad jag informanterna att evaluera sina muntliga och skriftliga språkkunskaper i det andra språket. Informanterna gav ett skolvitsord för sina språkkunskaper. Diagram 1 på följande sida visar hur informanterna har bedömt sina muntliga kunskaper i det andra inhemska språket.

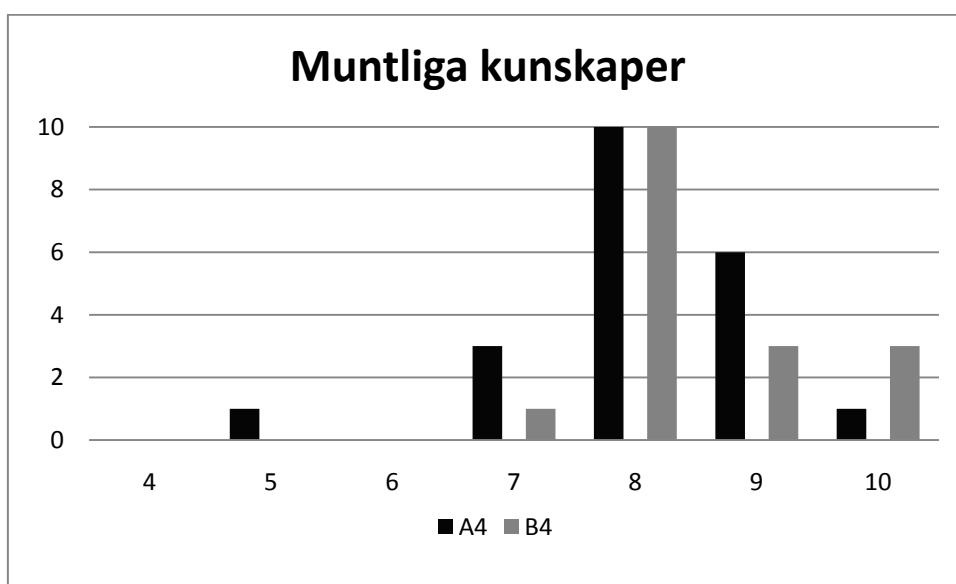

Diagram 1. Informanternas muntliga språkkunskaper i det andra inhemska språket

I båda grupperna har de flesta bedömt sina muntliga kunskaper i det andra inhemska språket med vitsordet 8. Medeltal i grupp A4 är 8,1 och i grupp B4 8,5. I grupp A4 har de som har finska som modersmål evaluerat sina muntliga kunskaper i andra inhemska språket med medeltalet 8,3 och svenskspråkiga med medeltalet 7,8. I grupp B4 evaluerade de finskspråkiga sina muntliga kunskaper i andra inhemska språket med medeltalet 8,4 och svenskspråkiga med 8,3. I båda grupperna finns det en informant som angett sig vara tvåspråkig och de båda evaluerade sina muntliga och skriftliga kunskaper med skolvitsordet 10. I följande diagram (diagram 2) på följande sida presenteras hur informanterna evaluerar sina skriftliga kunskaper i det andra inhemska språket.

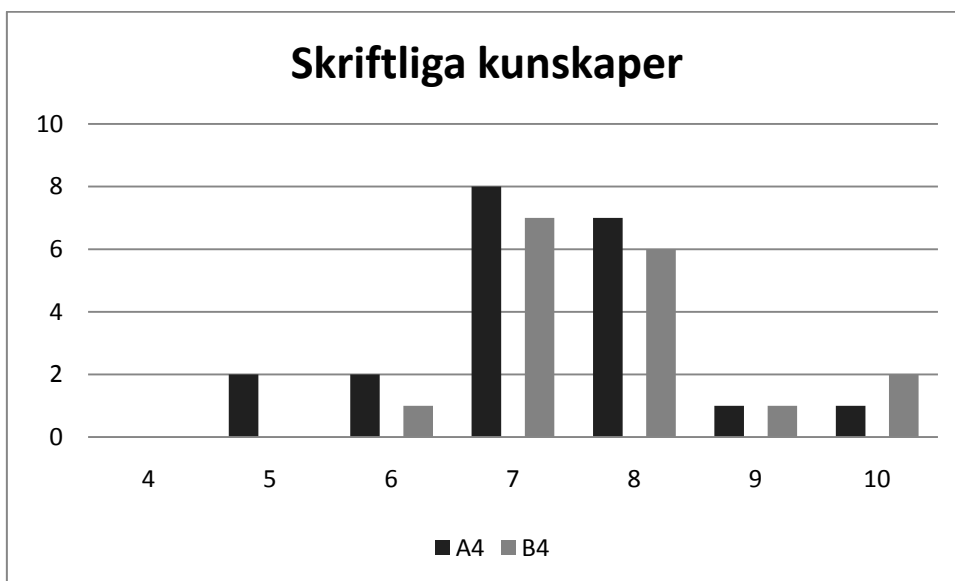

Diagram 2. Informanternas skriftliga språkkunskaper i det andra inhemska språket

De flesta informanterna i båda grupperna har evaluerat sina skriftliga kunskaper i det andra inhemska språket med skolvitsordet 7 eller 8. Medeltal för grupp A4 är 7,3 och för grupp B4 7,7. I grupp A4 har finskspråkiga i medeltal evaluerat sina skriftliga kunskaper med 7,7 och svenskspråkiga med 6,8. I grupp B4 har finskspråkiga evaluerat sina muntliga kunskaper i det andra språket i medeltal med 7,7 och svenskspråkiga med 7,4.

I båda grupperna har 50 % av de som har finska som modersmål evaluerat sina skriftliga kunskaper i det andra inhemska språket som ett skolvitsord sämre än de muntliga kunskaperna. 6 % evaluerade sina skriftliga kunskaper som två skolvitsord sämre och 6 % evaluerade sina skriftliga kunskaper som ett halvt skolvitsord sämre. Av de som har finska som modersmål bedömde 38 % sina muntliga och skriftliga språkkunskaper vara på samma nivå. Av de som har svenska som modersmål har 70 % evaluerat sina skriftliga språkkunskaper som ett skolvitsord sämre än de muntliga språkkunskaperna. 5 % evaluerade sina skriftliga kunskaper som ett och ett halvt skolvitsord sämre och 5 % som två skolvitsord sämre än de muntliga språkkunskaperna. Av de som har svenska som modersmål evaluerade 20 % att de muntliga och skriftliga språkkunskaperna var på

samma nivå. De tvåspråkiga evaluerade sina muntliga och skriftliga språkkunskaper på samma nivå.

Det finns tre frågor (fråga 15, 16 och 17) i enkäten som handlar om svårigheter med det andra inhemska språket i arbetssituationer. Jag har frågat informanterna om de har svårigheter att använda det andra inhemska språket med arbetskamrater eller med patienter. Om informanten har haft svårigheter har jag ombett dem ange situationer som har lett till svårigheter. På de två första frågorna svarade informanterna på frågan genom att markera ett svarsalternativ. Svarsalternativen var ofta, ibland, sällan, aldrig. Den tredje frågan är öppen och den analyseras senare i avsnitt 5.6.

I grupp A4 svarar 10 % att de ibland har språksvårigheter med arbetskamrater. Majoriteten, 55 %, svarar att de sällan upplever språksvårigheter med sina arbetskamrater. Ungefär en tredjedel 35 % svarar att de aldrig har språksvårigheter med sina arbetskamrater. Ingen valde alternativet ofta. Jag har exkluderat ett svar eftersom informanten har markerat flera alternativ. I grupp B4 svarar 12 % av informanterna att de ibland har språksvårigheter med sina arbetskamrater. Av informanterna har 44 % sällan språksvårigheter. Lika många, 44 %, svarar att de aldrig har språksvårigheter med sina arbetskamrater. Ingen i den här gruppen heller har svarat att man ofta har språksvårigheter. Bland de här svaren har jag också uteslutit ett svar där informanten har markerat flera svarsalternativ.

Genom att jämföra informanternas modersmål kan man inte hitta tecken på att informanternas modersmål skulle påverka svaren. De flesta i båda grupperna svarar att de aldrig eller sällan har språksvårigheter med sina arbetskamrater.

Av informanterna i grupp A4 svarar 14 % att de ibland har språksvårigheter med patienter. Så många som 43 % svarar att de sällan har språksvårigheter med patienter och lika många, 43 %, svarar att de aldrig har språksvårigheter med patienter. I grupp B4 svarar 6 % att de ibland har språksvårigheter med patienter, 41 % att de sällan har och 53 % att de aldrig har språksvårigheter med patienter. Såsom i den föregående frågan har de flesta i båda grupperna svarat att de sällan eller aldrig har

språksvårigheter. Man kan inte hitta tecken på att modersmålet skulle inverka på svaren. Ingen har svarat att de ofta skulle ha språksvårigheter med arbetskamrater eller patienter.

Det som är intressant med svaren är att en del av informanterna har svarat att de kan ha språksvårigheter med sina arbetskamrater men aldrig har det med patienter. Av sammanlagt 38 svar hade 7 svarat så. Det kan ha att göra med att man med arbetskamraterna kan tala om olika ämnen men med patienterna håller man sig till samma tema hela tiden. De flesta (26) har dock gett samma svarsalternativ på båda frågorna. Av alla har 3 svarat att de oftare har språksvårigheter med patienter än med arbetskamrater. Senare i avsnitt 5.6 diskuteras hurdana språksvårigheter arbetstagarna har haft i arbetssituationer.

Av informanterna i grupp A4 svarar 47 % att de har ett måttligt behov av att förbättra sina språkkunskaper i det andra språket. Av informanterna svarar 29 % att de har ett litet behov av förbättring. En fjärdedel, 24 %, svarar att de inte har behov av att förbättra sina språkkunskaper. Sammanlagt svarar alltså 76 % att de har ett litet eller måttligt behov av förbättring i det andra inhemska språket. De som har svenska som modersmål har oftare svarat att det finns ett måttligt behov av att förbättra sina språkkunskaper (38 %).

I grupp B4 har 6 % svarat att de har ett stort behov av att förbättra språkkunskaper i det andra språket. Ett måttligt behov har 12 %. De flesta har svarat att det finns ett litet behov (38 %) eller inget behov (44 %) av förbättring. Sammanlagt i grupp B4 svarar 56 % att det finns ett stort, måttligt, eller litet behov för att förbättra språkkunskaper i det andra språket. Av gruppens svar kan man inte urskilja att olika informanter skulle svara på ett visst sätt beroende på modersmål. Jag har exkluderat ett svar eftersom informanten har markerat flera svarsalternativ.

5.3 Informanternas användning av finska och svenska

Informanterna evaluerar i enkäten i procentandel hur mycket de använder svenska och finska på arbetsplatsen. De evaluerar hur mycket de använder finska och svenska med arbetskamrater och med patienter. Eftersom andelen hur mycket man använder de två språken kan variera mycket dagligen beroende på vilka arbetskamrater man arbetar med och vilka patienter man har, har jag formulerat frågan så att man kan bedöma hur mycket man har använt finska och svenska under de senaste veckorna.

I grupp A4 använder 14 % av informanterna 90 % svenska och 10 % finska med sina arbetskamrater. Dubbelt så många, 33 % svarar att de talar 70 % svenska och 30 % svenska med sina arbetskamrater. Sammanlagt 47 % evaluerar att de talar mera svenska med sina arbetskamrater än finska. I grupp A4 talar 38 % av informanterna 50 % svenska och 50 % finska. Endast 20 % i grupp A4 talar mera finska än svenska med sina arbetskamrater. 15 % svarade att de talar 30 % svenska och 70 % finska och 5 % svarade att de talar 10 % svenska och 90 % finska. Ingen svarade att de skulle använda endast finska eller endast svenska med sina arbetskamrater.

Av de som uppskattade att de talar mera svenska än finska med sina arbetskamrater har en finska som modersmål och en är tvåspråkig. Resten har svenska som modersmål. Alla som uppskattade att de talar mera finska än svenska med arbetskamraterna har finska som modersmål.

I grupp B4 använder 18 % 70 % svenska och 30 % finska med sina arbetskamrater. Av informanterna använder 41 % 50 % svenska och 50 % finska. En tredjedel, 30 %, använder 30 % svenska och 70 % finska. 11 % svarar att de använder 10 % svenska och 90 % finska. Sammanlagt 41 % av informanterna uppskattade att de använder mera finska än svenska med sina arbetskamrater. Ingen i grupp B4 svarade att de använder endast finska eller endast svenska med sina arbetskamrater. Ingen svarade heller att de skulle använda 90 % svenska och 10 % finska.

De informanter som uppskattar att de talar mera svenska än finska med sina arbetskamrater i grupp B4 har svenska som modersmål. Alla som svarade att de talar mera finska än svenska med sina arbetskamrater har finska som modersmål.

Enligt de här svaren talar arbetstagarna i grupp A4 sinsemellan mera svenska än finska och i grupp B4 mera finska än svenska. I båda grupperna ser man tendensen att man talar sitt modersmål mera. Det är också orsaken till de olika resultaten mellan grupperna. I grupp A4 har 13 svenska som modersmål och 7 finska som modersmål. I grupp B4 har 7 svenska som modersmål och 9 finska som modersmål. Enligt de här svaren styr arbetstagarens modersmål valet av språk med arbetskamrater. Men alla i båda grupperna talar också det andra språket med sina arbetskamrater. Ungefär en lika stor andel i båda grupperna (ca 40 %) använder lika mycket svenska och finska med sina arbetskamrater. Det betyder att ungefär 60 % använder sitt modersmål oftare än det andra språket med sina arbetskamrater.

Med patienterna använder de flesta 50 % svenska och 50 % finska. I grupp A4 svarar 85 % att de använder hälften svenska och hälften finska. 5 % svarar att de använder 30 % svenska och 70 % finska. 10 % svarar att de använder 70 % svenska och 30 % finska.

I grupp B4 svarar 88 % att de använder 50 % svenska och 50 % finska med patienter. 12 % svarar att de använder 30 % finska och 70 % svenska. Alla som har svarat att de talar det ena språket mera än det andra har uppskattat att de talar sitt andra språk mera än sitt modersmål. Sammanlagt från båda grupperna har 2 som har svenska som modersmål uppskattat att de talar mera finska med patienter och 3 som har finska som modersmål att de talar mera svenska.

Med patienterna kan arbetstagarna inte välja vilket språk de använder. Däremot kan de välja vilket språk de använder med arbetskamraterna som alla kan både finska och svenska. I grupp A4 svarar 10 % att de talar sitt modersmål även om deras arbetskamrat skulle tala det andra inhemska språket. Upp till 57 % av informanterna svarar att de ibland talar sitt eget modersmål och ibland arbetskamratens modersmål. En tredjedel, 33 %, byter sitt språk enligt talarens språk. I grupp B4 svarar 88 % att de ibland talar sitt

eget modersmål och ibland arbetskamratens modersmål. Minoriteten, 12 %, byter sitt språk enligt talarens språk. Ingen i grupp B4 svarade att de talar sitt eget modersmål även om arbetskamraten skulle tala det andra språket.

Majoriteten av båda grupperna (66 % sammanlagt) talar alltså ibland sitt eget modersmål och ibland byter de till arbetskamratens modersmål. Näst största gruppen (29 %) är de som alltid byter språk enligt vilket modersmål deras arbetskamrat har. Det finns några få (5 %) som talar sitt eget modersmål oberoende av sin arbetskamrats modersmål. Senare (i kapitel 5.5) kommer jag att diskutera vilka orsaker som inverkar på arbetstagarnas val av språk med arbetskamraterna.

5.4 Användning av två språk vid möten

När två enskilda personer talar tillsammans har de troligen kommit överens om vilket språk de talar tillsammans. Vid olika möten talar man ofta till hela gruppen. I enkäten frågade jag av arbetstagarna vilket språk de oftast använder vid olika möten och varför. Följande analys görs både kvantitativt och kvalitativt. Informanterna har i sina svar markerat vilket språk de oftast använder under olika möten och motiverat det. I siffror presenteras vilket språk de använder och genom exempel presenteras olika motiveringar för valet av språk. Ett svar har uteslutits på grund av otydlig handstil.

I grupp A4 använder 9 informanter oftast finska vid möten. Av dem har sex finska som modersmål, två har svenska och en är tvåspråkig. Av dessa 9 informanter har 2 inte motiverat varför de oftast använder finska. I följande ges tre exempel 1, 2 och 3 på finskspråkigas svar. Jag har valt sådana exempel som ger olika motiveringar för valet av språk.

- (1) Se on äidinkieleni.
- (2) Puh. johtaja on tavallisesti suom.kielinen.
- (3) Puhumme ”omaa” kieltä yleisesti.

Tre av informanterna har svarat att de använder förstaspråket eftersom det är deras modersmål. Man har också rätt att använda sitt modersmål. Men det är inte den enda orsaken till att använda modersmålet. Avdelningsskötaren och biträdande avdelningsskötaren har finska som modersmål vilket gör att möten leds av en finskspråkig person. Av två motiveringar (1 och 3) får man den uppfattningen att informanterna talar sitt eget modersmål vid möten. Men i ex. 2 svarar informanten att hon väljer att tala sitt modersmål eftersom mötena leds på finska. Av de två som har svenska som modersmål som har svarat att de oftast använder finska vid möten har den ena motiverat sitt val av språk och nedan presenteras hennes motivering.

- (4) Används mestadels av de som föreläser el. håller möten.

Informanten motiverar sitt val av språk med samma motivering som en finskspråkig som talar sitt modersmål vid möten. Utav 13 svenskspråkiga i grupp A4 svarar alltså 2 att de oftast använder finska. Den tvåspråkiga använder också oftast finska vid möten. Ex. 5 återger den tvåspråkigas motivering.

- (5) Osastonhoitaja ja apulaisosastonhoitaja puhuvat suomea ja ”vetävät” kokouksia.

Också den tvåspråkiga väljer att tala finska eftersom mötena leds av en finskspråkig person. Svenska används under möten av 8 av informanterna. De har alla svenska som modersmål. Nedan tre exempel 6, 7, och 8 på motiveringar:

- (6) Det är mitt modersmål o. därmed min rättighet. Får bäst fram vad jag menar då jag får uttrycka mig på svenska.
 (7) De flesta i personalen är svenskspråkiga.
 (8) Lättare att förklara saker och ting på eget modersmål.

Alla tre informanter har olika motiveringar för sitt val av språk. Man har rätt till att använda sitt modersmål, det är lättare att föra fram information på sitt modersmål och de flesta i personalen har svenska som modersmål. I ex. 7 motiveras valet av språk med gruppens majoritetsspråk.

Till min överraskning hade en del av informanterna svarat att de aktivt använder båda språken vid möten. Informanterna har alltså inte kunnat välja vilket språk de skulle använda oftare. Av informanterna i grupp A4 svarar 3 att de använder både finska och svenska. Utav dem har 2 informanter svenska som modersmål och 1 har finska som modersmål. En svenskspråkig gav ingen motivering, men nedan finns de två övrigas svar ex. 9 och 10.

- (9) Ibland svenska ibland finska.
- (10) Molempia kieliä, vaihtuu lennossa.

Dessa informanter är alltså flexibla och byter aktivt språk under mötenas gång.

I grupp B4 svarar 9 informanter att de oftast använder finska vid olika möten.

Av dem har åtta finska som modersmål och en är tvåspråkig. Följande fyra exempel (11, 12, 13 och 14) är de finskspråkigas motiveringar för sitt val av språk. 2 informanter gav ingen motivering.

- (11) Hoidan osaston asioita ja se nopeuttaa työtäni.
- (12) Saan ilmaistua asiani siten paremmin.
- (13) Se on mielestäni luontevaa, että jokainen saa puhua omaa äidinkieltään.
- (14) Avdelningsskötarens starkare språk är finska.

I ex. 11 motiverar informanten sitt val av språk med att hon på sitt modersmål kan göra sitt arbete snabbare. I ex 13 upplever informanten att det är naturligt om alla talar sitt eget modersmål. Då använder olika informanter olika språk under mötet. Den tvåspråkiga använder oftast finska vid mötena. Hennes motivering presenteras i ex. 15.

- (15) Möten leds på finska.

På avdelning B4 använder 6 informanter oftast svenska vid olika möten. De har alla svenska som modersmål. 2 informanter gav ingen motivering. De övrigas svar (16, 17, 18 och 19):

- (16) Jag kan bättre uttrycka mig då.
- (17) Det känns mest naturligt.
- (18) Man har rätt att uttrycka sina behov och åsikter på möten på modersmålet.
- (19) Det är mitt modersmål.

Dessa informanter väljer att tala sitt modersmål eftersom det är lättare att uttrycka sig och man har rätt till det.

I grupp B4 svarar 2 informanter att de talar båda språken vid olika möten.

Den ena som har finska som modersmål har ingen motivering, den andra som har svenska som modersmål har motiverat sitt svar. Motiveringen presenteras i följande exempel (20).

- (20) Beroende på vad majoritetens modersmål är.

Den tvåspråkiga är alltså flexibel och väljer sitt språk enligt majoritetens modersmål.

Man kan se tendensen att informanterna oftast använder sitt eget modersmål vid möten. En del använder sitt modersmål eftersom det är en rättighet och de upplever att det är lättare att använda modersmålet. En del av modersmålstalarna motiverar sitt val av språk med samma motiveringar som de som använder sitt andra språk och de som är tvåspråkiga. De väljer det språk de använder enligt situationen. Valet av språket kan styras av den som leder mötet eller av gruppens majoritetsspråk.

5.5 Valet av språk med arbetskollegor

Jag behandlar grupp A4 och B4 tillsammans eftersom grupperna har svarat på frågorna i stort sett likadant. Informanterna är numrerade så att informanterna i grupp A4 har nummer 1-21 och svaren av informanterna i grupp B4 har nummer 22-38. I slutet av varje exempel finns numret i parentes. Jag grupperar svaren i olika svars-kategorier. En kategori formas av alla öppna svar som innehållsligt är likadana.

I fråga 14 svarar informanterna på hur de väljer sitt språk med sina arbetskamrater. Jag grupperar svaren enligt informantens modersmål. Jag väljer exemplen så att största möjliga variation och så många olika åsikter gällande samma motivering som möjligt presenteras. Oftast har informanterna två motiveringar för sitt val av språk eftersom jag har bett dem att ge två olika motiveringar. Jag har i analysen tagit hänsyn till alla olika motiveringar och kommer att analysera och presentera svaren. När det finns många som har svarat på likadant sätt kommer jag att ha flera exempel på den typen av svar. Jag presenterar först de grupper som innehåller flest svar.

Majoriteten av informanterna svarar att på deras val av språk med sina arbetskamrater inverkar arbetskamratens språkkunskaper. Ex. 21, 22 och 23 visar svenskspråkigas svar.

- (21) Beror på hur mycket svenska min arbetsk. kan. Finns de som inte förstår svenska så bra så då pratar jag finska. (9)
- (22) Vem jag talar med, alltså hur pass bra den andra är i mitt modersmål. Tycker jag att de kan sämre svenska än jag finska, då talar jag finska. Humör och ork. (1)
- (23) Att vi ska förstå varandra.(12)

I ex. 21 och 22 svarar informanterna att de väljer sitt språk enligt hur bra arbetskamraten kan sitt andra språk. Informanterna gör alltså en tolkning av sin arbetskamrats språkkunskaper och väljer enligt sin tolkning det språk som hon använder med sin arbetskamrat. Det språk som de kan bättre tillsammans väljs. I ex. 23 påpekar informanten att det viktigaste är att man förstår varandra. Då förs informationen bäst fram. Ex. 24 och 25 visar finskspråkigas svar.

- (24) Työkaverin kielitaito eli kuinka hän on vaihtanut kieltä. Huono kielitaito suomessa, silloin ainakin vaihdan kieltä. (15)
- (25) Työkaverin suomenkielentaito, jos se ei ole kovin hyvä, puhun ruotsia varsinkin työasioista. Jos tarvitaan erikoissanastoa puhun suomea. (35)

I ex. 24 svarar informanten att hon gör en tolkning av sin arbetskamrats språkkunskaper och enligt detta agerar hon. Enligt henne är språkbyte alltså tecken på goda

språkkunskaper. I ex. 25 svarar informanten att hon talar om vardagligare saker på det språk som arbetskamraten kan bäst. Om man talar om ovanligare ämnen byter hon tillbaka till eget modersmål.

En stor betydelse för valet av språk har vanan. Man har börjat tala med en arbetskamrat på ett språk och oftast håller man sig till det. I ex. 26 och 27 presenteras svenskspråkigas svar och ex. 28, 29 och 30 på finskspråkigas svar.

- (26) Van att tala finska med vissa personer. Om de tilltalar mig på finska fortsätter jag på finska. (8)
- (27) Hur bra min arbetskamrat kan det andra språket. Vissa pratar jag alltid svenska/finska med. (25)
- (28) Sitä kieltä mitä on ensimmäisen tapaamisen yhteydessä puhuttu. Sitä kumpaa toinen puhuu paremmin. (14)
- (29) Mitä olen aloittanut työkaverini tavatessa. Kieli millä keskustelemme juuri silloin. (18)
- (30) Totuttu tapa. Joidenkin kanssa on alkanut puhumaan tietyllä tavalla (molemmat puhuu omaa äidinkieltään), niin siitä on tullut yhteinen tapa. Toisen osapuolen huono suomenkielen taito. Jos tiedän että suomenkieli tuottaa vaikeuksia, voin puhua myös ruotsia. (16)

Flera finskspråkiga än svenskspråkiga har svarat att de väljer det språk som de är vana att använda med en viss person. Ofta börjar man använda det språket sinsemellan som har börjat med när man har träffats för första gången. I följande exempel (31, 32 och 33) väljer informanterna sitt språk enligt majoritetens modersmål. Ex. 34 visar en tvåspråkigs svar och ex. 35 en finskspråkigs svar.

- (31) Om flera finskspråkiga i jobb - finska och vise versa. (3)
- (32) Andra omkring. Om jag vill säga något snabbt. (22)
- (33) Deras modersmål. Ev andra i rummet, deras modersmål. (28)
- (34) Vilket språk som är i majoritet vid tillfället. Vilket språk jag är van att prata med den personen. (38)
- (35) Vaikeat asiat selvitätän omalla äidinkielelläni. Jos muut vuorossa ruotsink. puhun helposti ruotsia. (13)

Informanter väljer alltså språk enligt det vilket språk majoriteten talar. Den ena tvåspråkiga informanten väljer också sitt språk enligt majoritetsspråket. Endast en av de finskspråkiga informanterna svarar att majoritetens modersmål påverkar valet av språk.

För en del påverkar egna språkkunskaper valet av språk. Exempel 36 visar detta.

- (36) Beror på om jag kan förklara det jag vill säga på det andra språket. Ibland hittar jag ej orden på finska. (27)

Också tidigare (ex. 25 och ex. 35) har informanterna svarat att deras kunskaper i det andra språket påverkar deras val av språk. Ordförandet räcker inte till på det andra inhemska språket så man framför ärendet på sitt eget modersmål istället. Men av egna språkkunskaper har man naturligtvis mycket nytta av på en tvåspråkig arbetsplats. I ex. 37 svarar informanten att den egna tvåspråkigheten påverkar valet av språk.

- (37) Min egen tvåspråkighet och arbetskamratens språk. (37)

Informanten har finska som modersmål. Genom att ha goda språkkunskaper har man möjlighet att välja språk med sina arbetskamrater.

Annat som påverkar valet av språk är det språk som används just då. Ex. 38 och 39 visar svenskspråkigas svar.

- (38) Deras modersmål. På vilket språk diskussionen förs. (7)
 (39) Jag talar det som talas just då. Det är ingen princip sak för mig. Jag är tvåspråkig, minns sällan vilket språk jag använt. (26)

När en diskussion börjar deltar dessa informanter i den på det språk som talas. Också i ex. 29 svarar informanten att hon talar det språk som används just då och i ex. 26 svarar informanten att hon svarar på det språk som man har tilltalat henne med.

En del av informanterna väljer språk enligt arbetskamratens modersmål. Ex. 40 är en svenskspråkigs svar, ex. 41 en finskspråkigs svar och ex. 42 en tvåspråkigs svar.

- (40) Arbetskamratens modersmål. Arbetskamratens kunskap i andra språket. (4)
 (41) Työkaverin äidinkieli. Jos hän puhuu heikosti suomea, vaihdan ruotsiin. (30)

- (42) työkavereiden oma äidinkieli. Kaksikielisten kanssa puhun jompaa kumpaa riippuen millä kielellä puhui ensimmäisen kerran keskenään. (5)

Dessa informanter väljer det språk på vilket de tilltalar sina arbetskamrater enligt arbetskamraternas modersmål. I följande ex. 43 och 44 svarar informanterna att de oftast talar sitt eget modersmål.

- (43) I och med att det är tvåspråkigt sjukhus så pratar jag oftast svenska med mina arbetskamrater för jag vet att de förstår mig. Ibland pratar jag finska i och med att den andra personen ej kan svenska eller endast kan lite svenska. (6)
- (44) Alla här förstår båda språken så det går bra att prata sitt eget modersmål, ibland byter man dock till det andra språket automatiskt. (11)

Eftersom alla kan båda språken väljer dessa informanter att mest använda sitt eget modersmål. Båda använder dock också finska med sina arbetskamrater. I följande exempel (45, 46 och 47) svarar informanterna att deras val av språk påverkas av patientens modersmål. Informanterna har finska som modersmål.

- (45) Vastapuolen kielitaito. Jos ruotsinkiel. pot. niin työtoverille (ruotsink.) puhun helpommin ruotsia. (19)
- (46) Jos kaverin suomenkielen taito on välttävä puhun hänen äidinkieltään. Potilashuoneessa, jos potilas on ruotsinkielinen kommunikoin työkaverin kanssa ruotsinkielellä vaikka työkaverini olisi suomenkielinen. (36)
- (47) Puhun esim. kys. työkaverin äidinkieltä hänen kanssaan. Jos on pot. huoneessa puhun äidinkieltä vaikkakin työkaveri on toista kieltä. (31)

Om informanten talar sitt andra språk med en patient använder hon lättare samma språk med arbetskamrater också. Informanterna i de två sista exemplen arbetar på avdelning B4. Kanske har man oftare sådana situationer på den avdelningen att det finns flera arbetstagare med samma patient samtidigt.

Det som också kan påverka informanternas val av språk med sina arbetskamrater är sinnesstämningen. Ex. 48 är en svenskspråkigs svar och ex. 49 och 50 finskspråkigas svar.

- (48) Lust o vilja. (21)
- (49) Henkilö, joka on kyseessä. Kiireessä käytän suomea. (29)
- (50) Mieliala, väsymys. (33)

Sinnesstämningen påverkar alltså valet av språk. Om man har bråttom eller är trött talar informanterna lättare sitt eget modersmål.

5.6 Språksvårigheter i arbetssituationer

Av informanterna har majoriteten, 19 stycken, inte svarat på fråga 17. Alla av dem som inte har besvarat denna fråga har tidigare svarat på enkätens fråga nr 15 och 16. (har du svårigheter att använda det andra inhemska språket med dina arbetskamrater eller patienter) med alternativen *sällan* eller *aldrig* (jämför avsnitt 5.2). Språksvårigheter uppstår alltså inte ofta enligt deras bedömning.

Av de som svarar på fråga 17 har de flesta svarat att de har svårigheter med dialekter. Ex. 51 och 52 på svenskspråkigas svar. Ex. 53 och 54 visar finskspråkigas svar.

- (51) Vid dialekter. (23)
- (52) om "mottagaren" har en svår finsk dialekt, t.ex. fr östra Finland, el. talar snabbt – svårt att förstå. Vissa dagar känns det svårare att tala finska, vet ej alltid vad det beror på, kanske t.ex. trötthet, lång "paus" då man ej talat finska. (1)
- (53) Joukossa useita murretta puhuvia – ymmärtämismvaikeuksia. (17)
- (54) Potilaan murre. Aihe mistä puhutaan, jos ei liity ammattisanastoon tai normaaliin "yleis" –keskusteluun. (32)

Både finsk- och svenskspråkiga informanter har svårigheter med dialekter i det andra språket. Den näst största gruppen som vållar språksvårigheter är ordförråd som sällan behövs. I följande exempel. (55, 56 och 57) presenteras tre svenskspråkigas svar. Ex. 58 och 59 visar finskspråkigas svar.

- (55) T.ex. vid. avd. möten – då vi hade finskspråkig psykolog med. När man måste diskutera och prata om mer invecklade saker med föräldrar – downs syndrom, läpp-gom splant bla. (21)

- (56) När patienter frågar väldigt invecklade frågor och vill veta mycket mera ”än vanligt”. (24)
- (57) Om jag skall förklara någon svår undersökning d. sjukdom (som även kan vara svår att berätta på eget modersmål). (20)
- (58) Vaikkeat sanat tai ei ole sopivaa sanaa sille mitä tarkoittaa. Henkinen tuki haastavampaa vieraalla kielellä (-ei äidinkielellä). (13)
- (59) Muut keskustelun aiheet kun ammattisanasto, eli huomaan, että sanavarastoa ei ole syvälliseen keskusteluun. Ymmärtämisvaikeuksia, jos potilas puhuu kovin murteista kieltä. (16)

I olika ämnen som man inte diskuterar så ofta har man mindre ordförråd. Också i ex. 54 har informanten kommenterat att i ämnen som man inte talar om så ofta har man mindre ordförråd.

Flera finskspråkiga informanter svarar att det är svårare att tala om känslor på det andra inhemska språket. Ex. 60, 61 och 62 visar finskspråkigas svar.

- (60) Tunteet on helpompi kertoa omalla äidinkielellään. (34)
- (61) Kun pitää ilmaista itseään syvällisesti on helpompi puhua suomea. Jos potilas puhuu voimakasta murretta (esim. Närpiön murre). (35)
- (62) Syvälliset keskustelut. (19)

Att stöda en patient har också mycket att göra med känslor. Ex 63 på en finskspråkigs svar.

- (63) Koulutustilaisuuden. Jos aihe vaikea. Herkät tilanteet äidin kannalta. (esim lapsensa menettänyt.) (15)

Att uttrycka egna känslor på ett annat språk än modersmålet kan vara svårt. Också informanten i ex 58. samsvarar att det är utmanande att ge stöd åt en patient på det andra språket.

Annat som även framgår i svaren är att det kan vara utmanande att lära sig nya saker på det andra inhemska språket, till exempel vid utbildning. Ibland tolkar informanterna mellan läkare och patient. Det kan också finnas språksvårigheter mellan barnmorskor

och utländska läkare. Annat som också kan påverka andraspråksproduktionen är extrem trötthet och vissa dagar har man mera svårigheter än vanligt.

5.7 Faktorer som stöder och motverkar arbetsplatsens tvåspråkighet

I det här avsnittet analyseras svaren som informanterna gett på frågorna 21. och 22. Jag börjar med faktorer som stöder tvåspråkigheten.

De flesta svarar att personalens och patienternas olika modersmål stöder arbetsplatsens tvåspråkighet. Ex. 64, 65 och 66 visar svenskspråkigas svar. Ex. 67 och 68 visar finskspråkigas svar.

- (64) Att det finns människor med olika modersmål här. (24)
- (65) Vi är många tvåspråkiga. (28)
- (66) Personalen och patienterna pratar både finska och svenska varje dag hör man de båda språken. (11)
- (67) Potilas ja hoitaja materiaali kaksikielistä. (13)
- (68) Potilaat ovat kummastakin kieliryhmästä, samoin henk.kunta, jotkin asiat on helpompi puhua omalla äidinkielellä. (14)

Det att båda språken används av personalen och patienter stöder arbetsplatsens tvåspråkighet. Det ses också som viktigt att information och material finns på båda språken. Svenskspråkigas svar ex. 69 och finskspråkigas svar ex. 70.

- (69) Alla instruktioner finns på båda språken. (2)
- (70) Kaksikieliset ohjeet ja säännöt. (33)

Arbetstagarnas rättighet att få prata sitt eget modersmål stöder arbetsplatsens tvåspråkighet och goda språkkunskaper. Ex. 71 och 72 en svenskspråkigs svar, ex. 73 74, och 75 finskspråkigas svar och ex. 76 en tvåspråkigs svar.

- (71) Patienternas och vårdarnas rättigheter att prata det egna modersmålet. (4)
- (72) Man bör kunna båda språken nog för det finns tvåspråkiga patienter här hela tiden. (6)
- (73) Jokainen saa puhua työkavereilleen omaa äidinkieltään niin työhaastatteluissa kuin koulutuksissakin. (32)

- (74) Kukin saa käyttää äidinkieltään esim. raportilla ym. henkilökunnan keskusteluissa. (35)
- (75) Potilastyö vaatii molempien kotimaisten kielten hallitsemisen. (34)
- (76) Att alla får prata sitt modersmål, man kan prata båda språken samtidigt dvs. om jag frågar något på svenska kan min arbetskamrat svara mig på finska. (38)

Också patienternas rätt till att använda sitt eget modersmål stöder arbetsplatsens tvåspråkighet. Ex. 77 en svenskspråkigs svar och ex. 78 en finskspråkigs svar på patienternas rättighet att få betjäning på sitt eget modersmål. Ex. 79 en tvåspråkigs svar.

- (77) Att pat. kan känna sig trygga att få vård på sitt modersmål. (20)
- (78) Potilashuoneessa puhutaan potilaan äidinkielellä. (36)
- (79) Potilailla on oikeus kaksikieliseen palveluun. Työntekijöillä on eri äidinkieli. Infoa tulee molemmilla kielillä (suomi-ruotsi). (5)

Vid sidan av tillräckliga språkkunskaper är det bra om det finns vilja att använda det andra inhemska språket. Ex. 80 och 81 visar svenskspråkigas svar.

- (80) Alla villiga att tala och förstå båda språken. God vilja. (10)
- (81) Vilja och lust. (21)

Det som också stöder arbetsplatsens tvåspråkighet är kraven på språkkunskaper för arbetstagarna och att språkens ställning är identifierade och erkända. Ex. 82 en svenskspråkigs svar och ex. 83. en finskspråkigs svar.

- (82) Alla har språkintyg som får en befattning/tjänst. (26)
- (83) Kaksikielinen sairaala, eli molempien kielten asema on tunnustettu ja tunnustettu. Kielitaitovaatimus myös. Ohjeet ja informaatio on kahdella kielellä. (16)

De flesta har svarat att brister i språkkunskaper motverkar tvåspråkigheten på arbetsplatsen. Ex. 84, 85 och 86 visar svenskspråkigas svar och ex. 87, 88 och 89 visar finskspråkigas svar.

- (84) Personalens svagheter i det andra språket. Läkarnas svagheter i det andra språket. (1)
- (85) Att alla läkare inte kan båda språken. (3)

- (86) De som inte kan bra det andra språket. (4)
- (87) Ulkomaalaiset lääkärit joutuvat hankalaan tilanteeseen, opittava kaksi kieltä kerralla. Vaikuttaa kättilöiden työhön. (29)
- (88) Esimiestasolla eivät kaikki puhu yhtä sujuvasti molempia kieliä, jolloin voi tulla väärin ymmärretyksi. (32)
- (89) Att alla läkare inte kan båda språken och därav blir kommunikationen med patienten hängande på barnmorskan. (37)

Enligt informanternas svar finns det brister i personalens språkkunskaper. Det kan hända att patienten och läkaren inte har ett gemensamt språk. Om det finns brister i språkkunskaperna bland personalen kan det uppstå missförstånd.

Ovilja att tala sitt andra språk kan också motverka tvåspråkighet på arbetsplatsen. Endast svenskspråkiga informanter berättar om ovilja att använda sitt andra språk. Ex. 90, 91 och 92 visar svenskspråkigas svar.

- (90) Kan ej svara exakt, men personer som är envisa och ”till vilket pris” som helst skall tala sitt eget språk är jobbiga personer. (26)
- (91) Högre chefers ovilja att tala svenska. (10)
- (92) Finska människor som vägrar prata svenska om behovet är. (12)

Det ses som viktigt att man har en vilja att använda sitt andra språk. Annat som kan motverka tvåspråkigheten på arbetsplatsen är utbildnings-, eller informationstillfällen som hålls på ett språk. Ex. 93 en svenskspråkigs svar och ex. 94 och 95 visar finskspråkigas svar.

- (93) Info som ej ges på båda språken. (1)
- (94) Koulutustilaisuudet, helposti tulee murinaa, ”että aina suomeksi”. (15)
- (95) Jos joitakin itselle vaikeita aiheita luennoidaan tai keskustellaan vain ruotsinkielellä. (16)

En del av informanterna upplever att det skulle vara bra att ge information på båda språken. En del upplever det också svårt att tala om och diskutera svåra ämnen på det andra inhemska språket.

5.8 Språkbyte vid möten

Under möten byter informanterna oftast till sitt andra språk för att försäkra sig om att alla förstår vad man säger. Ex. 96, 97 och 98 visar svenskspråkigas svar och ex. 99, 100 och 101 visar finskspråkigas svar.

- (96) Om behovet att förstå varandra kräver det. (12)
- (97) Då någon inte förstår vad jag säger. (24)
- (98) Om vi har en gästföreläsare som bara kan finska. (11)
- (99) Jos joku ei ymmärrä mitä suomeksi sanomani tarkoitti. (13)
- (100) Jos mukana on henkilöitä, joiden on vaikea ymmärtää suomea. (16)
- (101) Om någon i gruppen inte förstår mina åsikter eller uttryckande rätt då kan jag byta språk för att rätta till eventuella missförstånd. Jag byter också ofta språk enligt personen jag pratar med. (37)

Flera finskspråkiga svarar att de använder svenska om majoriteten har svenska som modersmål. Ex. 102, 103 och 104 visar finskspråkigas svar.

- (102) Jos suurin osa osallistujista on toisesta kieliryhmästä. (14)
- (103) Jos enemmän esim. ruotsink. (19)
- (104) Jos enemmistö puhuu ruotsia, vaihdan itsekin. (32)

En del svenskspråkiga svarar att de oftast talar sitt modersmål. Ex. 105, 106 och 107 på svenskspråkigas svar.

- (105) Jag byter sällan, alla förstår svenska. (21)
- (106) Byter inte. (10)
- (107) Har slutat med sånt. (2)

Enligt de här svaren talar man sannolikt mera svenska vid avdelningsmötena än finska.

En del informanter svarar på det språk som den andra börjar med. Ex. 108 en svenskspråkigs svar och ex. 109 en finskspråkigs svar.

- (108) T.ex. om jag pratar på svenska men någon frågar en fråga på finska känns det naturligt att svara på finska. (8)

- (109) Enemmänkin huomaamatta, jos kommentoi ruotsinkielistä puhujaa. (34)

För att kunna uttrycka sig bättre kan man byta till sitt eget modersmål. Ex. 110 en svenskspråkigs svar och ex. 111 en finskspråkigs svar.

- (110) Ibland lättare finna ord/nyanser på eget modersmål. (3)
 (111) Jos asian saa paremmin ilmaistua omalla kielellä. (15)

Under möten kan det också hända att man använder båda språken i en diskussion. Ex. 112 på svenskspråkigs svar.

- (112) Om ngn ställer en fråga på det andra språket kan föreläsaren om han/hon kan svara på det andra språket. Det är fritt att ställa frågor på det egna modersmålet. (6)

En informant svarar att hon använder sitt andra språk vid möten för att uppehålla sina språkkunskaper, se ex. 113.

- (113) Oma kielitaito pysyy kunnossa. Oppii aina silloin tällöin myös uusia sanoja. Jos synnyttäjä puhuu murretta ymmärtää samaa äidinkieltä puhuva häntä paremmin. (36)

En informant kommenterar att hon byter språk för att vara artig. Ex. 114 på finskspråkigs svar.

- (114) kohteliaisuudesta, tasapuolisuudesta. (29)

Även sinnesstämning kan påverka valet av språk under möten. Se ex 115.

- (115) Jos joku ruotsin lausuu jotakin ja haluaa kommentoida asiaa – riippuu mielialasta mitä kieltä käytän – enemmän suomen kieltä. (31)

Individer har olika sätt att välja språket som de använder. En del håller oftast till sitt eget modersmål och en del byter språk aktivt.

5.9 Kollegor och patienter med olika modersmål

I det här avsnittet analyseras informanternas svar på hur det upplevs att arbetskamrater och patienter har olika modersmål.

Majoriteten av informanterna svarar att fördelen med finsk- och svenskspråkiga arbetskollegor är att man kan upprätthålla och förbättra sina språkkunskaper. Ex. 116, 117 och 118 visar svenskspråkigas svar och ex. 119, 120 och 121 visar finskspråkigas svar.

- (116) Uppehåller språkkunskaperna, då man ej endast talar "arbetsterminologi". (1)
- (117) Språk berikar, nya ord lärs in. (7)
- (118) Lär förstå finskttalande personer. Börjar förstå + prata bättre finska. (8)
- (119) Hallitsen paremmin ruotsinkielen yleensä. Matkallakin eduksi. (29)
- (120) Taito puhua on kehittynyt, ei edes ajattele. (15)
- (121) Oppii ja ylläpitää molempia kieliä. (33)

Man får också hjälp av varandra i språkfrågor. Ex. 122 och 123 visar svenskspråkigas svar. Ex. 124 och 125 visar finskspråkigas svar.

- (122) Man hjälps åt. (10)
- (123) Lär sig lättare det andra språket också kan man fråga av kollegan ord man inte vet eller förstår. (24)
- (124) Silloin on aina paikalla joku joka osaa täydellisesti toista kieltä, jos tulee ongelmatilanteita esim. potilaiden kanssa. (14)
- (125) Voimme kysyä toinen toisiltamme kieliopillisia kysymyksiä, esim. kun kirjoitamme kirjallista loppukommenttia potilaan hoidosta potilaan omalla äidinkielellä, niin "hyvän kielen" tarkistamiseen käytämme toistemme taitoja. (16)

Det ses som fördel i sig att man har arbetskollegor med olika modersmål. Ex. 126, 127 och 128 visar svenskspråkigas svar och ex. 129 och 130 finskspråkigas svar.

- (126) Man lär sig hela tiden, jag har bättre att lära mig i praktiken än i skola. Positivare inställning till ett tvåspråkigt samhälle. (20)

- (127) Blandad arb. plats! Riktigt bra! (4)
- (128) Man har olika kulturella bakgrunder. (25)
- (129) Kaksikielisyys on rikkaus. (17)
- (130) Ehkä pieniä kulttuurieroja joka on positiivista. (18)

Det är en fördel också för patienter att arbetstagare har olika modersmål. Ex. 131 och 132 visar finskspråkigas svar och ex. 133 en tvåspråkigs svar.

- (131) Potilaille taattu palvelu potilaan omalla kielellä. (32)
- (132) Potilaat tulee hoidettua. (34)
- (133) Potilaat saavat parempaa ja selkeämpää hoitoa. Kaikilta vaaditaan hyvät kielitaidot. (5)

Majoriteten av informanterna svarar att de ser inga nackdelar med finsk- och svenskspråkiga kollegor. Ex. 134 och 135 visar svenskspråkigas svar och ex. 136 och 137 visar finskspråkigas svar.

- (134) Inga. (10)
- (135) Jag tycker alla här på avdelningen förstår varandra o. vågar fråga om det är ngt som lämnar oklart. (6)
- (136) Ei mitään haittaa. (16)
- (137) Ei mitään haittaa, se kumpaa kieltä työkaveri puhuu äidinkielenään, ei ole mitään merkitystä. (32)

En del av informanterna svarar att missförstånd lättare kan uppstå eftersom man har olika modersmål. Ex. 138 och 139 visar svenskspråkigas svar och ex. 140 och 141 visar finskspråkigas svar.

- (138) Missförstånd kan ske i kommunikationen. (2)
- (139) Missförstånd uppstår lättare. (8)
- (140) joskus pieniä ymmärtämisvaikeuksia. (17)
- (141) Joskus saattaa tulla väärinymmärretyksi, jos käyttänyt omasta mielestä oikeaa ilmaisua, mutta kieliopillisesti väärää ilmaisua. (36)

Annat som en informant kommenterar är möten. Ex. 142 en svenskspråkigs svar, och informanten kanske menar att det kan finnas personer på möten som kan bara ett språk.

- (142) Finns inga. Enbart på möten kan det vara lite svårt ibland t.ex. psykolog mötena. (20)

En informant kommenterar att arbetsdagen kan kännas tung om man använder sitt andra språk hela dagen. Ex. 143 på en finskspråkigs svar.

- (143) Joskus on raskasta kuunnella 10 tuntia vain ruotsia. (34)

En av informanterna svarar att det kan vara svårare att skapa vi-anda eftersom man har olika kulturer. Ex. 144 på en finskspråkigs svar.

- (144) Eri kulttuuri, vaikeuttaa yhteishenkeä. (35)

På grund av att man har två olika språk i bruk ska man informera om allting på båda språken. Ex. 145 på en svenskspråkigs svar.

- (145) Det mest skall göras på båda språken broschyrer mm. gäller patienter.! (27)

När man har arbetskolligor med olika modersmål lär man sig hela tiden mera sitt andra språk. Man kan också alltid be om hjälp av sin arbetskamrat ifall man har något problem med språket eller någonting är oklart. Patienterna har också nytta av att arbetskamraterna har olika modersmål och att de använder båda språken sinsemellan. På det sättet har personalen goda, eller utmärkta, språkkunskaper. Ibland kan arbetstagarna ha svårigheter att förstå varandra och det kan kännas tungt att använda sitt andra språk hela dagen. Att personalen och patienter har olika modersmål innebär också att information ska förmedlas på båda språken.

De flesta svarar att när man har både finsk- och svenskspråkiga patienter får man också använda och utöva sina språkkunskaper. Ex. 146, 147 och 148 visar svenskspråkigas svar och ex. 149 och 150 visar finskspråkigas svar.

- (146) En härlig blandning. Lär sig det andra inhemska språket. (4)
 (147) Man övar upp sin muntliga o. skriftliga förmåga. (6)
 (148) Får använda sina kunskaper. (7)

- (149) Saa harjoittaa molempia kieliä. (33)
 (150) Kielitaito kehittyy aika lailla. (34)

Det ses som positivt att man har patienter som har samma modersmål som informanten själv. Ex. 151 på en svenskspråkigs svar och ex. 152 på en finskspråkigs svar.

- (151) Känner ibland att den muntliga infon blir mera varierande o. ”fylligare” åt en patient som har samma modersmål som en själv. (1)
 (152) Henkilökunnalle ehkä siinä mielessä että joskus saa hoitaakseen potilaan, joka puhuu samaa äidinkieltä ja helpompaa, varsinkin jos ei puhu sujuvasti molempia kieliä. (32)

Att det finns patienter som talar både finska och svenska (och även engelska) gör arbetsdagarna varierande. Ex. 153 på en svenskspråkigs svar.

- (153) Ombytligt, roligt, lärorikt. (27)

Oftast svarar informanterna att det inte finns nackdelar med att ha både finsk- och svenskspråkiga patienter. Ex. 154 och 155 visar svenskspråkigas svar. Ex. 156 och 157 visar finskspråkigas svar.

- (154) Ser inga nackdelar. (2)
 (155) Inga nackdelar. (28)
 (156) Kieli ei silloin ongelma. (19)
 (157) Ei ole mitään haittaa, hyötyä. (29)

På grund av att patienten och arbetstagaren kan ha olika modersmål, kan det påverka kommunikationen. Det ses som en nackdel att missförstånd kan uppstå mellan vårdare och patient. Ex. 158 och 159 visar svenskspråkigas svar och ex. 160 på en finskspråkigs svar.

- (158) Ibland kan det vara svårt att förstå varandra. (6)
 (159) Missförstånd kan uppstå. (8)
 (160) Sama kuin kohdasta 26. (Joskus saattaa tulla väärinymmärryksi, jos käyttänyt omasta mielestä oikeaa ilmaisua, mutta kieliopillisesti väärää ilmaisua.) Lisäksi

joudumme joskus tulkkaamaan, kun lääkäri ei osaa potilaan äidinkieltä. (36)

Ibland kan det vara svårare att uttrycka sig på det andra inhemska språket. Ex. 161, 162 och 163 visar svenskspråkigas svar. Ex. 164 på en finskspråkigs svar.

- (161) Ibland har man svårt att få fram viktiga saker i det man vill ha framfört p.g.a. att man inte kan finska tillräckligt bra. (21)
- (162) Kanske man inte kan prata lika "fritt" med en pat. som har annat modersmål. "Känslorna" faller bort lite. (24)
- (163) Ibland svårare om man ej hittar orden. Svårare att prata känslor på annat språk. (27)
- (164) Potilaalle voi tulla tunne että häntä ei täysin ymmäretä vaikka hänen äidinkieltään puhutaankin. (35)

Det ses som fördel om man har samma modersmål som sin patient. Ex. 165 på en svenskspråkigs svar. Ex. 166 och 167 visar finskspråkigas svar.

- (165) Känner ibland att den muntliga infon blir mera varierande o. "fylligare" åt en patient som har samma modersmål som en själv. (1)
- (166) Helpompaa ohjata omalla äidinkielellään. (13)
- (167) Ruotsinkieliset potilaat hyötyvät selvästi siitä, että hoitaja osaa täydellisesti ruotsin kieltä. Kaikkia asioita ei välttämättä ruotsia puhuva hoitaja osaa käydä potilaan kanssa läpi. (16)

I kommunikationen mellan patient och arbetstagare ses det som viktigt att man har goda, eller helst utmärkta, språkkunskaper. Patienten har nytta av dem.

Det ses som en nackdel om patienterna inte förstår varandra. Ex. 168 på en svenskspråkigs svar och ex. 169 på finskspråkigs svar.

- (168) Patienterna som inte kan byta språk förstår inte den andra. (4)
- (169) Joskus kun osastolla on täyttä, niin joudutaan laittamaan eri kielisiä samaan huoneeseen. Pyrkimys on, että samassa huoneessa olevat pystyisivät kommunikoimaan keskenään. (14)

Annat som framgår är att det kan vara krävande att använda flera språk under arbetsdagen. Ex. 170 på följande sida en svenskspråkigs svar.

- (170) Kräver mera av en som vårdare om man är svagare i ett språk. Ännu till när vi ofta kan ha engelska också. (20)

När man har goda språkkunskaper behöver man inte anstränga sig så mycket med tanke på språket under arbetsdagen.

Språkkunskaper är en del av en god betjäning. Ex. 171 på en finskspråkigs svar.

- (171) Jos henkilökunta ei osaa molempia kieliä sujuvasti, ei hyvä palvelu ole taattu. (32)

När man har patienter med minst två olika modersmål får man chans att utöva sina språkkunskaper. Det ses som en fördel att man har också patienter som talar arbetstagarens eget modersmål. Det upplevs som om man till patienter med samma modersmål kan ge ”fylligare” information och man kan prata friare och det känns lättare. När patienten och arbetstagaren inte har samma modersmål kan missförstånd ske lättare och det kan vara svårare att uttrycka känslor. Det kan också hända att läkaren och patienten inte har ett gemensamt språk eller att patienter i samma rum inte förstår varandra.

5. 10 Användning av två språk

Jag har ställt informanterna en fråga i enkäten där jag frågar hurdana krav två språk på arbetsplatsen ställer på dem. De flesta svarar att två språk på arbetsplatsen inte kräver någonting speciellt av dem. Ex. 172 och 173 visar svenskspråkigas svar och ex. 174, 175 och 176 visar finskspråkigas svar.

- (172) Det kräver ingenting! Det är endast trevligt att använda finskan och svenskan jämsides. (26)
- (173) Känns naturligt att byta språk beroende på situation. (25)
- (174) Ei vaadi mitään erityistä. (18)
- (175) Ei erityisemmin, kirjaaminen ehkä vie enemmän aikaa. (19)
- (176) Nykyään se ei vaadi mitään erityisponnisteluja. Kieli vaihtuu automaattisesti. (34)

Två språk på arbetsplatsen och användningen av två språk är en naturlig del av vardagen för de flesta informanterna. Det är vardagligt att arbeta på två språk och de flesta känner inte att det skulle vara ansträngande att byta mellan två språk under arbetsdagen. Den näst största gruppen av informanter är de som svarar att två språk på arbetsplatsen kräver att man är aktiv. Ex. 177 och 178 visar svenskspråkigas svar och ex. 179, 180 och 181 visar finskspråkigas svar.

- (177) Att jag lyssnar aktivt på det finska språket och vill lära mig mera hela tiden. Samt att jag frågar upp olika saker ifall jag är osäker på om jag har förstått saken rätt. (24)
- (178) Flexibilitet, öppenhet, lyhördhet att man blir förstadd och förstår andra. Missförstånd kan uppstå. (27)
- (179) Pitää olla ”hereillä”, aktiivine, että ymmärtää ja tulee ymmärretyksi. (13)
- (180) Lähinnä sitä, että kieltä/kieliä käytetään ahkerasti. Jos huomaa, että asiat tulevat ymmärretyksi vaikka puhun vain omaa äidinkieltäni, niin tulee laiskaksi. Tiivistetysti: vaatii omaa kiinnostusta ja viitseliäisyyttä pitää omaa kielitaitoaan yllä. (16)
- (181) Joustavuutta, avoimuutta, asennetta, välillä pinnistelyä ja ylimääräisiä ponnistuksia. (35)

När man är aktiv, alltså lyssnar och talar, lär man sig också hela tiden nytt i det andra språket. Genom att vara aktiv förstår man bättre sina kollegor och blir själv förstadd.

En del av informanterna påpekar att en arbetsplats med två språk kräver tillräckliga språkkunskaper. Ex. 182, 183 och 184 visar svenskspråkigas svar och ex. 185 och 186 visar finskspråkigas svar.

- (182) Goda kunskaper i båda språken. (28)
- (183) Att man muntligt o skriftligt skall ha tillräckligt goda kunskaper i båda språkerna.(1)
- (184) Jag behöver kunna det för att utföra mitt arbetet på ett bra sätt. (6)
- (185) Molempien kielien hallintaa. (14)
- (186) Hyvää kielitaitoa. (32)

För att användningen av två språk ska bli smidig behövs tillräckliga språkkunskaper. Andra krav som tvåspråkigheten kan ställa är att det kan ta mera tid. Ex. 187 på en svenskspråkigs svar och ex. 188 på följande sida på en finskspråkigs svar.

- (187) Mera tid. (22)
- (188) Enemmän valppautta esim. raportointitilanteessa, kirjaamisessa pyydän usein ruotsinkielistä tarkistamaan kieliasun, varsinkin jos teksti on potilaan luettavissa. (36)

Att skriva och prata på det andra språket kan kräva mera koncentration för att uttrycka sig rätt, till exempel skriftligt, och då tar det mera tid. Eftersom man har patienter som talar både finska och svenska är det viktigt att man blir förstådd och förstår patienten. Ex. 189 och 190 visar svenskspråkigas svar.

- (189) Att man skall kunna göra sig förståd trots att man inte alla gånger vet de orden på finska som man försöker förklara åt mammorna. (11)
- (190) Att jag ska kunna förstå föräldrarna och bli förstådd av dem till så stor del som möjligt, helst 100 %. (21)

Aktiv användning av två språk är vardag för informanterna. Det krävs att man har goda språkkunskaper och att man vill vara aktiv och lära sig mera. Tid för språken behövs också, eftersom användningen av två språk kan ta mera tid. Man ska förstå andra och själv bli förstådd.

De flesta svarar att tvåspråkigheten påverkar arbetsplatsens vardag positivt. Ex. 191, 192 och 193 visar svenskspråkigas svar och ex. 194 och 195 visar finskspråkigas svar.

- (191) Tycker det är bra man har en tvåspråkig vardag. Man lär sig mera finska varje dag. (8)
- (192) Varierande och lärorik. (11)
- (193) Jag tycker att det enbart är positivt. Vi hjälper varandra och det känns naturligt att en pratar finska o. den andra svenska. (20)
- (194) Rikastuttaa. Oppimista. En juuri mieti kieltä työssäni. (31)
- (195) Rikastuttaa kielen käyttöä. (18)

Båda språken upplevs som en naturlig del av vardagen. Man lär sig sitt andra språk hela tiden och två språk ger variation i vardagen. Kanske för att tvåspråkigheten är en så självklar del av vardagen har många svarat att den inte påverkar vardagen alls. Ex. 196 och 197 visar svenskspråkigas svar och ex. 198 och 199 visar finskspråkigas svar.

- (196) inget alls. (7)

- (197) Man är så van med det så inte tycker jag det påverkar. (28)
- (198) Eipä juuri mitenkään. Koska olen aina asunut Vaasassa ja pitkään työskennellyt täällä niin kaksikielisyys on luonnollinen asia. (16)
- (199) Kaksikielisyys on jokapäiväistä eikä sitä tule mietittyä ollenkaan. (32)

Tvåspråkighet är vardagligt. Det framgår att man inte tänker på att man använder två språk varje dag. I följande ex. 200 på en tvåspråkigs svar.

- (200) Helpottaa kommunikointia. (5)

För en som är tvåspråkig kan det vara lättare att ha den möjligheten att man får använda båda språken. Med tanke på skriftligt material betyder två språk mera jobb. Ex. 201, 202 och 203 visar svenskspråkigas svar och ex. 204 en finskspråkigs svar.

- (201) För min egen del inte så speciellt mycket. Vid projekt och framställande av skriftligt material blir det ute dubbelt jobb eftersom allt skall vara på två språk. (37)
- (202) All info skall ges/skrivas på båda språken till personal o. pat., eller åtminstone borde!!! Fattas många gånger info på svenska åt personalen på BB. (1)
- (203) Alla behöver kunna två språk. All information behöver vara på två språk.(10)
- (204) Rikastuttavasti, mutta tuo myös enemmän työtä kaiken järjestyksestä molemmilla kielillä. (29)

Att skapa allt material på båda språken tar mera tid. Tidsbristen kan orsaka att inte alltid finns information på båda språken på avdelningarna, så som informanten i ex. 202 på föregående sida påpekar. Annat som kan påverka vardagen är läkarnas språkkunskaper. Ex. 205.på en finskspråkigs svar.

- (205) Olen tottunut, ei paljon vaikuta. Jos lääkäri ei osaa toista kotimaista se vaikeuttaa (tulkkina). (19)

När läkare eller andra i personalen inte har kunskaper i båda inhemska språken försvårar det vardagen. Vardagen löper smidigare med goda språkkunskaper i båda inhemska språken.

Majoriteten (25 av 35) har svarat att de upplever det som positivt att använda två språk på arbetsplatsen. ex. 206, 207 och 208 visar svenskspråkigas svar, ex. 209, 210, 211 och 212 visar finskspråkigas svar och ex. 213 en tvåspråkigs svar.

- (206) Berikande. (7)
- (207) Bra. Båda språken behövs. (11)
- (208) Positivt och berikande. (28)
- (209) Hauskaa ja haastavaa. (13)
- (210) Rikkautta ja etuoikeus. (36)
- (211) Opettavaa ja antoisaa. Olen ylpeä kielitaidostani. (29)
- (212) Suuri hyöty, Siitä hyötyvät ennen kaikkea potilaat. (32)
- (213) Kaikille hyödyksi, potilaat saavat parempaa hoitoa, työntekijät hyötyvät töiden ulkopuolellakin hyvästä kielitaidosta. (5)

Två språk på arbetsplatsen ses som berikande. Det är en stor nytta för arbetstagarna och patienter. I det följande exempel på svenskspråkigas svar (214, 215 och 216) och (217, 218 och 219) som att två språk på arbetsplatsen upplevs som naturligt och självklart.

- (214) Inget speciellt. Så har vi alltid gjort. (2)
- (215) Självklar. (12)
- (216) Helt ok – naturligt. (3)
- (217) Luonnollista. En ajattele asiaa sen kummemmin. (16)
- (218) ok. (30)
- (219) Vaasassa normaalia. (34)

Användningen av två språk är så naturlig att man inte tänker på det. Tvåspråkigheten är en självklar del av arbetsplatsens vardag.

En informant kommenterar (220) att det tar mera tid eftersom skriftligt material ska finnas på båda språken.

- (220) Ihan ok, mutta tekstien ja kirjeiden, ohjeiden kääntäminen vie tupla ajan ja on todella vaikeata. (15)
- (221) Tottumus kysymys, kun sitä on käyttänyt mol. kieliä – se sujuu. (19)

Det kan ta tid att lära känna en tvåspråkig vardag. (221) Men när man blir bekant med tvåspråkigheten känns det smidigt att använda de båda inhemska språken aktivt.

5.11 Sammanfattning

Informanterna som besvarade enkäten upplever oftast sig själva som enspråkiga. Endast två informanter har svarat att de är tvåspråkiga. Dock använder informanterna båda språken med sina arbetskamrater och upplever tvåspråkighet som positivt på avdelningen. T.ex. en som har svarat att hon har finska som modersmål har svarat på den svenskspråkiga enkäten. Användningen av två språk är naturlig.

I grupp A4 och B4 har arbetstagarna goda språkkunskaper och arbetstagarna byter sitt språk smidigt vid olika tillfällen. Olika informanter har lite olika principer för hur de väljer sitt språk. En del informanter håller sig till sitt modersmål mera och de som har mycket goda språkkunskaper i båda språken byter oftast. De känner sig trygga med båda språken så språkkunskaperna påverkar inte deras val av språk utan de väljer det språk som passar bäst in i situationen. De väljer språket som de använder med arbetskamrater enligt arbetskamratens modersmål. Detta tyder på att desto bättre språkkunskaper man har desto mera flexibel är man i sina språkval eftersom man kan välja sitt språk enligt andra faktorer än egna språkkunskaper.

Hälften av de finskspråkiga och mera än hälften av de svenskspråkiga informanterna bedömde att de har sämre kunskaper i de skriftliga språkkunskaperna i det andra språket. Det kan ha att göra med det att man behöver mindre skriftliga språkkunskaper på arbetsplatsen än muntliga. Då upprätthålls inte de skriftliga språkkunskaperna och utvecklas inte på samma sätt som de muntliga språkkunskaperna.

Det förekommer sällan situationer på arbetsplatsen där användningen av olika språk skulle orsaka situationer med språksvårigheter. Mera än hälften svarar att de aldrig eller sällan har språksvårigheter i arbetssituationer. Vid användningen av sitt andra språk kan det ibland hända att man har lite svårigheter. Om det uppstår språksvårigheter, sker det oftast vid dialekter, främmande ordförråd eller när man ska uttrycka sina känslor. De flesta informanter tycker att det alltid finns rum för förbättring och att man skulle kunna förbättra sina språkkunskaper.

Lite mindre än hälften bedömer att de talar lika mycket svenska och finska med sina arbetskamrater. Lite mera än hälften bedömer att de talar mera sitt eget modersmål med sina arbetskamrater. Alla använder dock båda språken i intern kommunikation.

Vid möten har olika informanter olika principer för sitt val av språk. I grupperna använder de flesta informanterna sitt eget modersmål oftare. Att använda sitt eget modersmål är en rättighet och då kan man vara säker på att man uttrycker sig exakt så som har velat. Några väljer sitt andra språk eftersom mötena ofta leds på det andra språket. Majoritetens modersmål kan också påverka valet av språk. En del av informanterna har inte kunnat svara vilket språk de använder oftare. De byter språk vid behov.

Också vid samtal med arbetskamrater har olika informanter olika principer för sitt val av språk. De flesta svarar att arbetskamratens språkkunskaper påverkar valet av språk. Oftast väljs det språk som de två tillsammans kan mera. Om den ena har svenska som modersmål och den andra finska kan man till exempel börja använda finska om den svenskspråkiga är stark på båda språken eller tvärtom. De som arbetar på avdelningarna känner varandra och också vilket språk man har valt när man har träffats för första gången påverkar. Man blir snabbt van vid att använda ett visst språk med en person och sen håller man sig till det språket. Om de finns flera personer som samtalar med varandra väljer en del sitt språk enligt majoritetens modersmål. Egna språkkunskaper påverkar valet av språk. Om t.ex. samtalsämnets ordförråd inte känns bekant på det andra språket väljer man sitt modersmål istället. Språket kan väljas också enligt situationen. Om man deltar i en diskussion som talas på svenska, deltar man ofta på samma språk. Arbetskamratens modersmål påverkar också valet av språk. De som alltid väljer arbetskamratens modersmål är ofta tvåspråkiga eller har mycket goda språkkunskaper i båda språken. En del väljer att ofta tala sitt eget modersmål eftersom alla förstår de båda inhemska språken och man har rätt till att använda sitt eget modersmål. Sinnesstämningen kan också påverka valet av språk. Ibland kan de kännas svårare att uttrycka sig på sitt andra inhemska språk. I grupp B4 påverkar patientens modersmål valet av språk med arbetskamraten eftersom flera arbetstagare kan sköta en patient tillsammans. Då väljer man patientens modersmål.

Tvåspråkigheten på arbetsplatsen stöds av att personalen och patienterna har olika modersmål. Stödande faktorer är också rätten att använda sitt eget modersmål på arbetsplatsen och patienternas rätt till att få vård på sitt eget modersmål. Information som ges på arbetsplatsen och viljan att använda de båda inhemska språken stöder tvåspråkigheten. Också kraven på personalens språkkunskaper stöder arbetsplatsens tvåspråkighet. Motverkande faktorer på arbetsplatsens tvåspråkighet är personalens brister i språkkunskaperna, information som ges på ett språk och oviljan att använda de båda inhemska språken.

Vid möten byter informanterna oftast till sitt andra språk för att försäkra sig om att alla förstår vad man säger. Under mötenas gång byter en del ofta till majoritetens modersmål och en del håller sig oftast till sitt eget modersmål. Man kan också byta språk under mötenas gång t.ex. om någon ställer en fråga så svarar man oftast på det språk som frågan är ställd. Men det är också möjligt att man talar olika språk sinsemellan.

Det att personalen och patienterna har olika modersmål hjälper till att upprätthålla språkkunskaperna och vid behov får man hjälp i språkfrågor. Olika modersmål ses som en rikedom och det är en fördel för patienterna. Ibland kan det hända att det uppstår missförstånd på grund av olika modersmål.

Informanterna är vana vid att använda två språk på arbetsplatsen. För många känns det så naturligt och vardagligt att arbeta tvåspråkigt att de tycker att tvåspråkigheten inte kräver någonting av dem. En del svarar att man ska vara aktiv och flexibel för att förstå och bli förstådd av varandra. Man ska också ha goda språkkunskaper och vara beredd att lära sig mera hela tiden. Goda språkkunskaper är också en del av en god betjäning. Brister i språkkunskaper kan också försvåra vardagen t.ex. om en informant ska tolka mellan patient och läkare. Användningen av två språk kan också ta mera tid t.ex. när man skriver på sitt andra språk. Som helhet ger tvåspråkigheten variation i vardagen och den ses som en självklar, berikande och naturlig del av arbetsplatsen.

6 TVÅ SPRÅK PÅ ARBETSPLATSEN; INTERVJUSVAR

Sammanlagt 12 informanter anmälde sig som villiga att delta i en intervju. Jag har intervjuat 11 stycken av de frivilliga informanterna eftersom en av dem hade semester vid intervjutillfällena. 5 av dem har svenska som modersmål och 6 har finska. Jag presenterar först svenskspråkiga intervjusvar och sen finskspråkiga intervjusvar. Jag har transkriberat de inbandade intervjuerna. För att det ska vara lättare för läsaren att läsa har jag tillsatt komman och punkter i exemplen. Jag har behållit talspråkliga drag i exemplen. Vid behov har jag skrivit in vad jag själv har sagt i situationen. Mina uttryck är i parentes och kursiverade. Jag har inte kategoriserat olika slags svar i skilda grupper utan presenterar olika slags svar på samma gång eftersom materialet inte är så stort. Jag har ofta valt sådana svar ur materialet som är långa och berättar mycket om informantens sätt att använda och välja språk.

6.1 Språkvanor

Alla intervjuade byter språk till sitt andra inhemska språk utan större svårigheter. Ex. 222, 223 och 224 visar svenskspråkigas svar. Ex. 225 och 226 visar finskspråkigas svar.

- (222) Ja, de går utan problem. (9)
- (223) Det kan ja. (4)
- (224) Osaan. (5)
- (225) No, kohtuullisen sujuvasti mielestäni, se menee semmoseksi sikin sokin puhumiseksi, mutta tuota, kyllä mä kohtuullisen hyvin pystyn vaihtaan. (2)
- (226) No, toisinaan se menee sujuvasti, mutta joskus se on, on kankea kieli. Vähän riippuen päivästä. Siihen vaikuttaa aika paljon se, että kuinka itellä on että, joskus se vaan niin kun onnistuu helpommin se ruotsi. Toisinaan tökkii. Tai jos on ollu lomalla että ei ole vähään aikaan puhunu tai vapaalla niin sitten se on vähän vaikuttaa.(1)

Alla intervjuade svarar att de byter språk med sina arbetskamrater. Den enda situationen på arbetsplatsen där de inte sker språkbyte är med patienter. Ex. 227 och 228 visar svenskspråkigas svar och ex. 229 och 230 visar finskspråkigas svar.

- (227) Juu, absolut, ibland så gör ja det. Och det där jag har ju alltid vari den som alltid har tala finska med mina finska kolleger men jag har mer och mer börja tala svenska. De talar sitt språk och jag mitt. (4)
- (228) Juu, mitt i meningen också. (9)
- (229) Vaihdan. (11)
- (230) No, joskus mä vaihdan, kun mä, jos mä tiedän, että, että tämä ei osaa niin hyvin suomee niin mä saatan vaihtaa ruotsinkielelle. Mutta, tota aika paljon me voidaan puhua omaa kieltä ja sitte toinen puhuu ruotsia ja toinen suomea ja silläki tavalla voidaan kyllä kommunikoida. Ei se tarvi olla se sama yhteinen kieli aina. (1)

Det är vardagligt att båda språken används under arbetsdagen. Informanterna tycker också att det är naturligt att använda både finska och svenska på arbetsplatsen. Ex. 231, 232 och 233 visar svenskspråkigas svar och ex. 234 och 235 visar finskspråkigas svar.

- (231) För mig är det helt naturligt juu, eftersom jag int har någon skillnad vad jag pratar. (7)
- (232) Absolut. (4)
- (233) Joo, och de tror jag nog eftersom ja själv är så tvåspråkig så tänker jag inte ens på de. (9)
- (234) No, mulla se varmaan on enemmän ko ehkä, jos asus vaikka sisämaassa, ei olis toista kieltä täällä. Että kun tähän on tottunu niin se on tavallaan osana arkea. (1)
- (235) On tänä päivänä. 30 vuotta sitte ei, mutta tänä päivänä on. (2)

Ofta går det att byta språk utan att man tänker på det. Kommunikation sker smidigt med hjälp av två olika språk. Användningen av båda språken är så naturlig för de flesta arbetstagare att de inte tänker på vilket språk de pratar. I följande exempel visas informanternas svar på frågan om de tycker att det är viktigt för dem att de använder två språk på arbetsplatsen. Ex. 236 och 237 visar svenskspråkigas svar. Ex. 238 och 239 visar finskspråkigas svar.

- (236) Det har jag aldrig tänkt på. Det är så naturligt att jag har aldrig tänkt på det om det är viktigt, men de är ju berikande, de är roligt att prata ett annat språk. (7)
- (237) Jag tror inte jag heller har nån skillnad. För att jag har båda språken lika starka. Så att ja reagerar int liksom på de sätte att om de är bara finskspråkiga till exempel på jobbe eller bara svenskspråkiga. Så de e ingen skillnad. (9)

- (238) No kyllä se tärkeä on sillä lailla että, että kun meillä on näitä asiakkaita molemmilla kielillä että pitää niin kuin osata, osata ne molemmat ja hallita että pystyy hyvään hoitoon. No, mä sanoisin että, jos saa puhua omaa äidinkieltään niin niin mä uskon että ne äidit saa niin kun enemmän, enemmän semmosta ohjausta, koska se tulee luontevammin. Ja sitte kun puhuu tätä toista kieltä, joka ei oo oma äidinkieli, niin silloin sanoo tietysti ne pääasiat, ne tärkeimmät asiat, että niin, se on ehkä vähän lyhkäsempää se info silloin. Se on niinkun luontevampaa, helpompaa, mutta mä uskon että samat asiat tulee kyllä molemmilla, perusasiat tulee kyllä molemmilla kielillä. (1)
- (239) Emmä tiä onko se niinkö niin tärkeätä, mutta se että, että sehän on hyvä että pystyy palvelemaan molemmilla kielillä potilaita, heidän omalla äidinkielellä, että en mä tiedä onko se niin niinkö tärkeää. Ei se mulle, se ei oo niinkö, kun mä en koe mitenkään, mä en yhtään koe että aha, nyt mä vaihdan suomeen tai nyt mä vaihdan ruotsiks. Vaan se tulee vaan. Et mun ei tarvi niinkö miettiäkään että, mutta tiettyjen henkilöitten kanssa mä puhun suomea ja tiettyjen henkilöitten kanssa ruotsia et jos niitten äidinkieli on ruotsi että mä en tiedä oikein, että voisko ton sanoa että onko tämä tärkeätä, että mun mielestä se on hyvä ominaisuus, että pystyy. (5)

Informanterna tycker inte att det är så viktigt för dem personligen att de använder båda språken på arbetsplatsen men de ser det som viktigt för patienternas skull som har finska och svenska som modersmål. Patienterna ska få god betjäning och god vård.

6.2 Valet av språk

I enkäten har informanterna berättat om olika orsaker till språkbyte med arbetskamrater. På basis av dessa svar noterade jag ut alla olika orsaker som nämndes. Jag fick sammanlagt 7 olika orsaker. Under intervjun frågade jag vilka av dessa orsaker som påverkar informantens val av språk och hur.

Alla intervjuade svarar att arbetskamratens modersmål påverkar valet av språk. Ex. 240, 241 och 242 visar svenskspråkigas svar. Ex. 243 och 244 visar finskspråkigas svar.

- (240) Delvis. Alltså om de är nån som bara pratar finska så talar jag nog finska med henne. Men om de är nån som är helt tvåspråkig så pratar jag troligen svenska. Men och så är det ofta det man börjar prata så pratar man sen. (3)

- (241) Påverkar. Jag talar arbetskamratens modersmål. (6)
- (242) Joo. Jag brukar oftast prata på den andras modersmål. Därför att båda språken är lika starka så brukar jag alltid välja de språke som jag vet att är starkare för den andra. (9)
- (243) Kyllä se jonku verran vaikuttaa. Se vaikuttaa niin, että jos mä tiedän, että hän puhuu hyvin molempia kieliä, tosi hyvin, niin silloin mä voin puhua omaa äidinkieltä kyllä. (1)
- (244) Kyllä vaikuttaa. Se vähän riippuu siitä, että kuinka, joittenki kans on tottunu puhumaan niinku ruotsia. sitte on niitä jotka osaa aika hyvin suomee, ne puhuu mulle suomea, mutta, että oikeastaan varmaan se, että kuka puhuu mulle omaa äidinkieltään niin mä puhun niille ruotsia. (8)

En del av informanterna väljer språket med sin arbetskamrat enligt arbetskamratens modersmål. Det är informanter som har mycket goda språkkunskaper i de inhemska språken. Resten kan välja sitt eget modersmål om arbetskamraten har goda kunskaper i det.

En annan orsak som påverkar valet av språk är arbetskamratens kunskaper i informantens modersmål. Ex. 245, 246 visar svenskspråkigas svar. Ex. 247 och 248 visar finskspråkigas svar.

- (245) Juu,u. Nå om nån kan riktigt dåligt svenska kanske jag talar hellre finska. (3)
- (246) Joo, om jag märker att det är svårt för henne att prata svenska så då byter jag till finska. Men om hon säger jag vill träna mig, jag vill prata svenska så får hon givetvis prata.(7)
- (247) Mä saatan puhua sitä hänen äidinkieltään, jos mä oletan, että, että tota niin, mulla ois vaikka enemmän sanavarastoa. (1)
- (248) Vaikuttaa. Paljonki. Että melkein helpompi, että jos tietää, että toinen suhteellisen huonosti puhuu omaa, siis minun äidinkieltä, niin silloin helposti vaihtaa sen toisen äidinkielelle, koska jotenkin tulee semmonen tunne, että se ymmärtäminen viivästyy. Vaikkei oo mihinkään hätäkään. (2)

De flesta väljer att tala arbetskamratens modersmål om de upplever att kommunikationen kanske går smidigare på den andras modersmål. Men det finns också informanter som svarar att arbetskamratens kunskaper på sitt modersmål inte påverkar deras val av språk. Dessa informanter väljer sitt språk t.ex. enligt arbetskamratens modersmål. Då uppstår de inte en situation där man skulle behöva överväga på vems

modersmål ska man prata. Dessa informanter är tvåspråkiga på det sättet att de upplever det som mycket naturligt att välja sitt språk enligt arbetskamratens modersmål.

För en del av informanterna påverkar valet av språk den sinnesstämning de har just då när de pratar. Ex. 249, 250 och 251 visar svenskspråkigas svar och ex. 252, 253 och 254 visar finskspråkigas svar.

- (249) Joo, de är ju beroende på, förstås vad man pratar om så är de ju vissa saker lättare på modersmåle att prata om, sådär i allmänhet.(10)
- (250) Nää, int påverkar de. (6)
- (251) Nää, det gör de inte. Utan de är nog de praktiska, arbetet flyter bra med patienter och arbetskamraterna det är nog viktigare än sinnesstämning.(7)
- (252) Joskus voi vaikuttaa. Näin lomalta tullessa niin ruotsin kieli tahtoo olla hakuses. Ihan selkeesti, ei jaksanu aamulla alkaa puhumaan ruotsiksi jotaki asiaa, jonka mä yleensä olisin voinu tehdä. (8)
- (253) Ei vaikuta mitenkään. (11)
- (254) Paljonki. Ehkä semmosena päivänä kun on kaikin puolin energinen ja sillaa niin tuntuu että ruotsinkieli äidinkielenä ja toisena päivänä vaikei oo mitään syytä tai mitenkään alakuloinen tai masentunu tai stressaantunu, jotenki vaan se olo on sellanen, tuntuu että koskahan sitä on viimeks puhunu. Vähän sellanen niinku, että vaikka nyt puhus ristiin sujuvasti niin tunne on sellanen että, että tää päivä on vähän trög. (2)

Av de intervjuade svarar fem att sinnesstämningen inte påverkar deras val av språk och sex stycken svarar att det påverkar. De informanter som svarar att sinnesstämningen påverkar kan inte alltid peka på att vad det är som gör att det ibland känns svårare att uttrycka sig på sitt andra språk. I enkätsvaren påpekade t.ex. trötthet som en faktor.

För en del informanter påverkar majoritetens språk valet av språk i gruppsituationer och en del väljer att tala sitt eget modersmål vid gruppsituationer Ex. 255, 256 och 257 visar svenskspråkigas svar och ex. 258, 259 och 260 visar finskspråkigas svar.

- (255) Juu,u, No om största delen är till exempel finska då pratar man ju finska. (3)

- (256) Påverkar. Då pratar jag de som pratas mest. Eller så växlar jag, det är egentligen inte så stor skillnad. (6)
- (257) Nää, de sku jag väl int säg att de påverkar, jag tycker nog att jag pratar ganska, mitt eget modersmål vare sig jag är ensam som har svenska eller att vi är flera. Int tycker jag de påverkar. (10)
- (258) Suomi. Se tuntuu luontevammalta kuitenkin, että jos on vaikka sanotaan joku ryhmätilaisuus tai joku, mun pitää esitellä joku asia, niin kyllä mä sen suomenkielellä mielellään teen, mut ei mull oo mitään väliä vaikka se, että kyllä mä oon niinko tehny sen molempina, et oon käyny luennoimassaki, niin jos on ruotsinkielinen, niin kyllä mä ruotsinkielellä luennoin tottakai ja mull on materiaali ruotsinkielellä, mutta kyllä se niinkö ehkä vähän luontevammalta tuntuu se suomenkieli, koska se on mun kotikieli. Ja meill on kotikieli suomi, niinkö mun perheessä. (5)
- (259) No, esimerkiks osastotunnilla mä käytän kyllä aika paljon omaa äidinkieltä, koska, koska meillä on niin ku sovittu, että kaikki saa puhua omaa äidinkieltä. Että tuota niin, kyllä mä aika paljon käytän sitä omaa, mutta joskus saatan tietysti, jos keskustellaan just niin ku ruotsinkielellä paljon asioista, niin voin hyvinki vastata ruotsinkielellä siihen. (1)
- (260) Kyllä sillon mä yritän puhua ruotsia enemmän, kyllä, ja vähän katton kyllä, jos on kokoukset, tietysti vähän riippuu asiasta että jokku asiat on vaikeeta kääntää varsinki nää hallinnolliset asiat, mutta mä yritän kyllä hirveen paljon puhua ruotsia kyllä. (8)

En del informanter talar oftast sitt eget modersmål vid möten och en del byter oftast till den andras modersmål eller använder det språket som talas just då. En del byter språket också vid möten beroende på vem man talar till. Olika informanter beter på olika sätt i situationen. Flera svarar ändå att de använder sitt eget modersmål mera i grupsituationer än när de talar till en viss person. Det kan ha att göra med det att om man inte talar till en utan flera personer så väljer man sitt eget modersmål. Det ses också som viktigt att båda språken används på arbetsplatsen. Av denna orsak kan man välja sitt eget modersmål, om man tycker att det språket används mindre på arbetsplatsen.

En orsak som påverkar valet av språk är vana. De flesta talar ett visst språk med en viss person. På ex. 261, 262 visar svenskspråkigas svar och ex. 263, 264 och 265 visar finskspråkigas svar.

- (261) Jag de gör jag nog, fast dom sku kunna båda två, oftast de man börjar prata med varandra. (6)

- (262) Joo, och så blir de nog för att att då ja en gång har börja på ett språk me så fortsätter ja alltid. Jag har svårt att byta om, att de häran, fast de sku vara nån som pratar de andra språke där breve så jag pratar nog alltid de där språk som ja har börja med den där personen. Så kan jag byta om på de där andra språke och prata med den andra. (9)
- (263) ...jos tiettyjen henkilöiden kanssa on tottunu puhumaan ruotsia, tiettyjen henkilöiden kanssa on tottunu puhumaan suomee ja kun näkee kasvot niin kieli vaihtuu.(2)
- (264) No ei oikeestaan, että mä voin vaikka vaihtaa, että toinen niinku, me huomataan, että se puhuuki noin hyvin. Voidaan kyllä vaihtaakki. Ei mull oo mitään semmosta että jään siihen sitte kiinni. (1)
- (265) Joo, seki on tottumus, voi sanoa sitäki että se on tottumus että esimerkiks hänen kanssaan mä nyt puhun ruotsia kun hän aina puhuu mun kans ruotsia ja tämän kanssa mä puhun suomea ja niin edelleen. Kyllä sen voi sanoa myös tottumusasia. (5)

Arbetstagarna kommer oftast snabbt överens om vilket språk de använder med varandra. Men det händer också att man talar ett annat språk i en annan situation med varandra. Ofta deltar informanterna i en diskussion på det språk som används just då. Ex. 266, 267 och 268 visar svenskspråkigas svar och ex. 269 och 270 visar finskspråkigas svar.

- (266) (*om du deltar i en diskussion så...*) Fortsätter jag på det språk som dem pratar. (7)
- (267) De är olika, ibland och ibland int. Beror lite på vad diskussionen är.(10)
- (268) Nää, om jag har nånting viktigt att säga fast folk har tala just finska så säger jag på svenska.
- (269) Kyllä mä yleensä jatkan sitte sillä tai otan osaa siihen sillä kielellä millä puhutaan. Ko mä en etes huomaa aina et millä kielellä joku (*puhuu*). (8)
- (270) Kyllä, jos esimerkiks täs on kaks työkaveria, he juttelevat jotain ruotsinkielellä ja mä tuun tähän ja niin kyllä mä sitten niin voin jonku kommentin antaa sillä ruotsinkielellä. Mut ei se yhtään sitä estä, ettenkö mä vois suomenkielellä jonku kommentin antaa. (5)

De flesta byter oftast till det språk som talas när de deltar i en diskussion. Men de kan också delta i diskussion på det andra språket. På detta kan t.ex. diskussionens ämne påverka och om man tycker att det är lätt att uttrycka sig på det språk som används då.

De flesta tycker att deras egna språkkunskaper påverkar deras val av språk med arbetskamraterna. De finns också informanter som har båda språken lika starka och de tycker inte att det är någon skillnad vilket språk de pratar. Ex. 271, 272 och 273 visar svenskspråkigas svar och ex. 274 och 275 visar finskspråkigas svar.

- (271) Juu, naturligtvis, de är ju svårt att uttrycka sina egna känslor, sinnestämningar om int man har sitt eget modersmål. (4)
- (272) Lättare är de om, att till exempel räkna jag hade matematik svårt i skolan och då jag har gått skola på svenska språket så när de handlar om att räkna eller matematik, eller siffror, så är de oftast på svenska, men annars har jag inte nån skillnad inte. (9)
- (273) De påverkar inte, jag tycker de är lika bra, finska och svenska. (6)
- (274) (*jos aiheeseen ei sanavarasto riitä*) Sit mä voin puhua suomea.. Ja joskus jos on oikein tärkeistä asioista kyse niin ne on helpompi ja selkeempi sanoo sillä omalla kielellä. Kuin yrittää löytää niitä (*toisella kielellä*). (1)
- (275) Jossaki tilanteissa tietysti on, että, että se on niinku turvallisempi maaperä kun puhuu sitä omaa äidinkieltä ja, ja varsinki joku luennot tai joku tämmöset tilanteet niin kyllä se helpompaa on. Vaikeet asiat, potilasasiat kyllä mielummin valittis oman äidinkielen potilaan justiin, esimerkiksi tämmöset pelot ja arat asiat niin, tukemisen antaminen, koska se voi tuntua siltä että ei osaa yhtä hellävaraisesti tavallaan sanoa niitä asioita. (8)

Om man känner sig lite osäker på det andra språket i ett visst ämne eller situation så är det naturligtvis lättare att använda sitt eget modersmål. Man kan uttrycka sig exakt och uttrycka bättre t.ex. känslor. Det ser ut som att de informanter som har båda språken lika starka också är mest flexibla med valet av språk. De talar oftast det språk med sin arbetskamrat som är starkare för den andra och de har inte någon skillnad på vilket språk de använder oberoende av situation eller ämne.

Ungefär hälften svarar att de har arbetskamrater som byter till informantens modersmål när de pratar tillsammans och hälften att de inte har sådana arbetskamrater. Ex. 276 och 277 visar svenskspråkigas svar och ex. 278 och 279 visar finskspråkigas svar.

- (276) Juu, u de har ja. (4)
- (277) Aldrig reagera, bara på grund av att eftersom jag pratar så blandat så, de e några som e tvåspråkiga, helt tvåspråkiga, och vi

- kan faktist prata olika vi också. Och de kanske ha mycke till göra med, med vem som är andra som e me. Men annars vet jag nog int. jag har nog int reagera på de. (9)
- (278) Ei, ei. Kyllä yleensä näin että, että jos sanotaan vaikka sulla nyt ois ruotsi äidinkieli, sä puhut yleensä ruotsia, ni kyllä he puhuu mulle ruotsia sillon. Että kyllähän työkaveritki oppii tuntemaan, että, että tuolla ei oo väliä vaikka se puhus vaan sitä kieltä. (5)
- (279) Kyllä on, ei niin paljon, mutta on kumminki. (8)

Av de intervjuade har alla arbetskamrater som de talar arbetskamratens modersmål med, alltså de byter till sitt andra språk. Det händer också att den ena pratar på finska och den andra pratar svenska under en diskussion. De flesta intervjuade svarar att detta kan inträffa och 3 stycken svarar att eftersom de alltid brukar byta till den andras modersmål så händer det inte vanligtvis. Alla intervjuade berättar också att de har arbetskamrater som de talar olika språk med. En dag kan de alltså tala finska och en annan svenska. Ex. 280 och 281 visar finskspråkigas svar.

- (280) Joo, on niitäki kyllä, vähän riippuen , jos joku on niinkun, joku tilanne on alkanu, sitte ei vaihetakkaan vaan jatketaan sitte sitä samaa kieltä, kyllä se vähän näin on kyllä, sekasotkua.(8)
- (281) Joo, on. Ja semmonen ehkä kohteliaisuus taikka tämmönen joka menee komiikan puolelle, kun on kohtelias ja puhuu, kun mä puhun ruotsia kollegalle, hän vastaa mulle suomeksi. Vaihdetaan niinku molemmat väärälle kielelle. Tällasiakin muotoja.(2)

I intervjun ställde jag ett påstående till informanterna: Om min arbetskamrat kan byta mellan två språk har hon goda språkkunskaper. Informanterna fick svara om de tycker att detta stämmer eller inte. Hälften av informanterna svarade att påståendet stämmer. Då man har goda språkkunskaper kan man byta mellan två språk. Ex. 282 och 283 visar svenskspråkigas svar och ex. 284 och 285 visar finskspråkigas svar.

- (282) Det beror på, om man byter för att man int kan svara på ett språk då har man ju int goda, men om man byter, om kan båda språken, man byter för att de sku bli lättare eller så, så då har man goda.(6)
- (283) Kanske i just de ämne har hon goda men kanske int i något annat ämne. Hon kanske har just de som vi behöver här. (7)
- (284) Ei pidä. Kielitaitoa voi olla erilaista. Tarkottaako kielioppia vai sanallista, seki on eri asia. (11)

- (285) No kyllä, jos hän pystyy, niin kyllä mun mielestä on. Puhekielellä. (1)

I alla exemplen tycker informanterna att om man kan byta språk har man inte nödvändigtvis goda språkkunskaper. Man kanske har goda språkkunskaper inom ett visst ämnesområde eller så är de muntliga språkkunskaperna goda.

Intervjunfråga 12 handlade om språksvårigheter. Tre av de intervjuade svarar att de aldrig har svårigheter med att förstå deras andra språk. 8 svarar alltså att de ibland kan uppstå situationer där det kan vara svårare att förstå det andra inhemska språket. Ex. 286, 287, 288 visar svenskspråkigas svar och ex. 289 och 290 visar finskspråkigas svar.

- (286) kanske lite om de är dialekter, men mera om det är en utlänning som har lärt sig finska då kan de vara svårt för att de använder orden fel och uttalar dom fel. Men int annars int. Och de här pohjanmaa-dialekterna så är jag ganska bekant med så de går nog bra. (7)
- (287) No nog kan de ju ibland va om de är nån främmande ord som man kan int, eller så kan de va olika dialekter och. (10)
- (288) No nån gång så kan det ju nog gå saken förbi. Föreläsningar och sånt. Så inte är de ju samma fast man förstår men de där nyanserna och sånt...skolningar och sånt där. (3)
- (289) Joo, joskus kun se sanasto on vaikeeta. No, esimerkiksi jos mä oon jossaki hallinnon kokouksissa niin näissä on se vähän vieraampi se sanavarasto. Tai jos on kysymys talous, taloudesta ja näistä budjeteista niin, niin se on vieraampaa.(1)
- (290) Joskus, tietysti tällä alueella, mutta seki että mä oon kasvanu semmosessa ympäristössä missä on myös puhuttu murteita ruotsinkielellä ja murteita suomenkielellä että kun on semmoset, sanotaanko sukujuuret, että mun isä on karjalasta ja ne puhuu kans vähän semmosta sie ja mie murretta ja semmosta ja sitte, sitte ko moon asunu kokkolassa niin sielä kans on se kokkolaruotsi niin semmosta todella erilaista, sanotaanko näin, niin siinä on oppinu ja kasvanu siinä niin niin ymmärtää myöskin esimerkiks Närpiön ruotsia. Mutta kyllä tulee joitakin semmosia hetkiä että, kun ne puhuu joku niin mun pitää niinko oikein vähän kyllä pyristellä että mitähän tuo nyt tarkoitti tuo "hitsche, hätsche, hutschi". Että semmosia jotaki, joissakin murteissa nielee jonkun loppulauseen tai muutaman kirjaimen siitä sanasta niin silloin voi olla vähän sillai, just murteitten kans, ei muuten.

Främmande ordförråd, dialekter och utläningar som bryter eller talar fel kan ibland orsaka svårigheter med andraspråksförståelsen. Informanterna använder ändå sitt andra språk så pass mycket att det inte händer ofta. Man kan tänka sig att man genom att ställa några tilläggsfrågor kan man bli säker på att man förstår den andra parten.

Informanterna väljer sitt språk när de samtalar men språkbyte kan ske också vid enskilda ord. I följande ex. 291, 292, 293 och 294 svenskspråkigas svar och ex. 295 en finskspråkigs svar.

- (291) Alltså om jag inte minns de där orde va de va. Om man pratar på finska så är det nån ord så säger man de på svenska. (3)
- (292) Jaa, om man int riktigt kan böja de där, eller liksom, man hittar int, man hittar int de där ordet, man kan int översätta, man kan int kanske böja direkt eller nånting så blir de andra språke istället. (4)
- (293) Ibland, ibland har finska såna uttryck som int finns på svenskan och ibland har svenskan såna uttryck som int finns på finskan. Så då kan man ju göra de ibland. Om de övriga sällskape förstår. Jag förutsätter att de gör de. Jag kommer int på någon nu just men att de finns såna ord som int finns det finns helt enkelt int motsvarande ord så då kan man klart göra så. Om alla andra förstår.(7)
- (294) Joo, nog kan jag de ibland. No de kan va ibland så på finska kan de finnas ett ord som täcker en hel mening på svenska att de är liksom mera träffande.(10)
- (295) Aika monessaki. No esimerkiksi hoitokäytäntöjä monia on semmosia mihnä on parempi sanoa ruotsiks ku suomeks. aika paljonki on semmosia niinkun, op esimerkiksi, on ihan ruotsinkielinen sana ja, niitä on paljon, yhtäkkiä nyt ku pitää sanoo, mutta niit on semmosia, että joku sana tuntuu paremmalta ruotsiks, vaikka sois ruotsiks.(8)

Genom språkbyte kan man fylla i ett ord som man inte kommer ihåg på sitt andra språk. Informanterna kan byta språk också för att ett ord eller uttryck är mera beskrivande på det andra språket. Vissa uttryck kan också vara behändigare på det andra språket, så som förkortningen op.

Av de intervjuade ger åtta informanter rapporter vid skiftbyte. Hälften av dem använder oftast sitt modersmål när de ger rapport och andra hälften använder båda språken. Ex. 296, 297 visar svenskspråkigas svar och ex. 298 och 299 visar finskspråkigas svar.

- (296) Joo, jag börja faktiskt tänka på de efter att ja hade fyllt på den där enkäten, för ja måste börja fundera sen att hur brukar ja gör, och då va de nån som sa att ja gör på båda språkerna och då börja ja tänka efter så e de oftast, om ja ser att de är mera svenskspråkiga som är på min skifte så då tar ja de på svenska och e de mera finskspråkiga så då kör ja på finska. Där e de igen de där att vem som tar emot att vilket språk de använder mesta. (9)
- (297) Nää, int egentligen, utan på mitt modersmål. de är lättare att jag säkert blir, får fram va jag menar. (10)
- (298) vaihtelee, riippuu siitä vastaanottajasta. Hyvinkin usein voin antaa ruotsiks ruotsinkieliselle, mutta niin niin, vaihtelee. (8)
- (299) Enimmäkseen suomea. Kyllä se vähän on että se on ryhmätilanne ja, ja jotenki, kyllä mä hyvin harvoin annan ruotsinkielellä, mutta sitte voi olla että joku kysyy jotaki ruotsiks, niin mä jatkan raporttia ruotsiks. Joskus tulee semmosia tilanteita. Mutta yleensä aloitan suomen kielellä. Jos, jos siellä on, niinkö mä katon nyt että aha, siel on ruotsinkielisiä kätilöitä niinkö suurimmaksi osaks, ni kyllä mä melkein sitten, sitten tuota, kuitenkin aloitan suomeks, mut sit joku voi kysyä jotaki niin mä voin sit vastata että ”Jo men de var int så här att..” että joo sitte voi tulla että yhtäkkiä kääntääki. Että ei oo selkeetä.(5)

Informanterna kan byta språk i grupsituationer t.ex. när någon frågar någonting på det andra språket. Informanterna har olika sätt att välja sitt språk i grupsituationer. En del väljer enligt gruppens majoritetsspråk och en del börjar alltid med sitt eget modersmål. Till sist frågade jag av informanterna om de beter sig på samma sätt under möten och när de talar med arbetskamraterna. Ex. 300 och 301 visar svenskspråkigas svar och 302 och 303 visar finskspråkigas svar.

- (300) Vad som är bekvämast just då, joo. Att om någon ställer en fråga till mig i en diskussion kanske jag pratar finska och de beror helt på, språket hat int nån betydelse så att de beror helt på situationen. Är vi två människor på möte eller är vi tjugo människor på möte att de är stor skillnad.(7)
- (301) Joo, ja byter, fast de sitter två bredvid varandra så kan ja prata finska me ena och svenska me andra. (9)

- (302) Jos son kokoustilanne niin kyllä mä ajattelen ehkä sitä että mitä enemmistö on, mitä kieltä, niin mä saatan käyttää sitä, huolimatta siitä että mitä heidän kanssa erikseen puhun. Mutta aika paljon varmaan käytän tosiaan suomenkieltä kuitenkin, koska se on mun äidinkieli kuitenkin. (1)
- (303) Ryhmä suomee, yksilö, helpommin valitsen tilanteen, tunteen, henkilön mukaan. (2)

Individerna har olika sätt att använda finska och svenska. Valet av språk påverkas av situationen som man är i. Situationerna lever och ändrar sig och då byts också språket.

6.3 Sammanfattning

Intervjumaterialets analys stöder enkätsvarens resultat och kompletterar dem delvis också. En intervju tog ungefär 10 minuter. I materialet kan man se en tendens att finskspråkiga har gett längre svar på frågorna än svenskspråkiga. Det kan ha att göra med det att jag har själv finska som modersmål. Det är möjligt att jag har omedvetet varit lite mera diskuterande på finska och på svenska hållit mig mera på intervjufrågorna. Majoriteten av frågorna var också sådana att man kan svara på frågan kortfattat.

Alla intervjuade informanter byter språk på arbetsplatsen och de upplever det som naturligt. Det ses som viktigt för patienterna att man har kunskaper i de båda inhemska språken. På valet av språk med sin arbetskamrat inverkar arbetskamratens modersmål. De som har mycket goda språkkunskaper i de båda inhemska språken väljer att tala arbetskamratens modersmål. En del håller sig hellre till sitt eget modersmål om den andra kan de båda inhemska språken bra. Arbetskamratens språkkunskaper påverkar valet av språk med de informanter som väljer det språk som de tillsammans kan bäst. Om t.ex. en svenskspråkig har svårt att tala på finska så kan den finskspråkiga byta till svenska om hon upplever att hon har t.ex. mera ordförråd på svenska. Av de intervjuade svarar hälften att sinnesstämningen påverkar deras val av språk och andra hälften svarar att det inte påverkar. De som säger att det inte påverkar svarar att man ska sköta det praktiska och inte låta sinnesstämningen påverka. De som svarar att sinnesstämningen

påverkar svarar att de inte alltid vet vad det beror på utan att vissa dagar känns det svårare att uttrycka sig på sitt andra inhemska språk; t.ex. efter semester kan det kännas svårare.

Vid gruppsituationer väljer en del av de intervjuade att tala majoritetens modersmål och en del håller sig till sitt eget modersmål. Faktorer som kan t.ex. påverka är om man inte talar till en viss person utan till en hel grupp så väljer man sitt modersmål. Det ses också som viktigt att båda språken används på arbetsplatsen. Av denna orsak kan man välja sitt eget modersmål. En del byter ändå sitt språk under mötena och väljer sitt språk enligt vem de talar till. Vid samtal med arbetskamrater talar man oftast samma språk med samma arbetskamrat. Man är van vid att använda ett visst språk med en viss person. Man kan dock ibland i en annan situation tala ett annat språk med henne, t.ex. vid en gruppsituation. Om någon ställer en fråga så svarar man oftast på det språk som frågan är ställd. Men det händer också att man talar olika språk med varandra. De flesta svarar att deras egna språkkunskaper påverkar valet av språk. Om man talar om känslor eller om ett ämne där man inte har ordförråd så kan man använda sitt eget modersmål. Det kan vara lättare att uttrycka sig och vara säker på att man har uttryckt sig rätt.

Hälften av de intervjuade svarar att de har arbetskamrater som byter till sitt modersmål. Den andra hälften har inte sådana arbetskamrater eftersom de alltid talar arbetskamratens modersmål. De kan också hända att man talar olika språk med varandra. Alla de intervjuade berättar också att de har arbetskamrater som de talar både finska och svenska med.

Det sker sällan språksvårigheter men sådana kan uppstå vid främmande ordförråd, dialekter eller när en utlänning talar finska eller svenska.

Informanterna kan byta språk vid enskilda ord för att använda ett ord som de inte vid tillfället kommer på på det språk som de talar. Ett ord eller ett fras kan också vara mera beskrivande på det andra språket och därför väljer man att använda ett ord från det andra språket istället. En förkortning som finns i det andra språket kan också kännas behändigare än det ordet som finns i det språk som man just använder.

Av de informanter som ger rapport talar hälften oftast sitt eget modersmål och den andra hälften använder båda språken. Ofta sker språkbyte när någon ställer en fråga på det andra språket och då svarar informanten på frågan med samma språk. På samma sätt som vid möten har informanterna olika sätt välja sitt språk. En del väljer att tala sitt modersmål vid gruppsituationer, en del talar det språk som majoriteten talar och en del byter språket beroende av t.ex. med vem man talar.

På individernas val av språk inverkar omgivningen och det hur de upplever situationen. Beroende på vem eller vilka man talar med, vem som har börjat diskussionen och på vilket språk, vem som kommer in i diskussionen, vad man pratar om och hurdan sinnesstämning har man just då väljer man språket som man använder. Situationerna lever hela tiden och språket lever med i situationerna. Man väljer det språket som är bekvämast och lämpligast just då.

7 SAMMANFATTANDE DISKUSSION

De undersökta avdelningarna har likadana organisationskulturer eftersom specialområdena är de samma på båda avdelningarna, arbetstagarna är barnmorskor och de har samma utbildning, de samarbetar med varandra dagligen, arbetstagarna jobbar oftast på båda avdelningarna. Dessutom är patienterna i stort sett de samma, patienterna kommer från förlossningssalen till BB. Informationen överförs inom avdelningarna vid skiftbyte och informationsutbyte mellan avdelningarna sker när patienten flyttar från förlossningssalen till BB. På många sätt är avdelningarna sammanlänkade. Genom samspelet har gemensamma vanor och rutiner formats.

Att tvåspråkig extern kommunikation ska fungera betyder inte nödvändigtvis att man har en tvåspråkig organisationskultur, men den tvåspråkiga organisationskulturen på avdelningarna A4 och B4 är mycket stark. Båda språken används aktivt och kommunikationen sker på det språk som känns lämpligast just då. Man kan se tvåspråkig organisationskultur som en lösning på att två språk ska kunna samspela med varandra utan problem. För att den externa kommunikationen ska kunna fungera på två språk behövs språkkunskaper i båda språken. Arbetstagarna fungerar tvåspråkigt i kontakten med arbetskamraterna och med patienterna väljer patienten det språk som används. Organisationen fungerar tvåspråkigt i den interna kommunikationen och båda språken har sin plats i kommunikationen. Tillsammans skapar de här två språken arbetsplatsens språk, arbetsmiljöns värden, binder ihop arbetstagarna, skapar respekt, och arbetstagarna identifierar sig med varandra. Två språk i kommunikationen är en självklar del av arbetsplatsen.

Aktiv tvåspråkighet är en förutsättning för att två språk ska kunna leva tillsammans i vardagen. Aktiv tvåspråkighet skapas av en enhet av människor som har två olika modersmål. En ny medlem i gruppen som inte känner till den aktiva tvåspråkigheten får vara beredd att lära sig ett nytt sätt att använda språk. Istället för att välja det ena språket används båda aktivt. Språken skapar samhörighet i grupperna och de har också ett gemensamt fackspråk.

Enligt min definition av tvåspråkighet är de flesta informanterna tvåspråkiga. Informanterna upplever att de har kompetens att kunna använda två språk flytande. Inom vissa ämnesområden kan det vara svårt att hitta ordförråd men det känns naturligt att sköta sitt vardagliga arbete på de båda inhemska språken. Informanterna har kunskap om hur man fungerar i tvåspråkiga situationer genom att de byter språk enligt egna önskemål och samhällets krav. I patientarbete fungerar de enligt samhällets krav och använder det språk som patienten väljer. Dessutom ser de tvåspråkigheten som en naturlig del av vardagen.

Vid intern kommunikation väljer informanterna sitt språk enligt olika faktorer. Faktorer som påverkar valet av språk med arbetskamrater är arbetskamratens modersmål, egna språkkunskaper, arbetskamratens språkkunskaper, vana, sinnesstämning och det språk som används just då. Informanterna har goda eller mycket goda språkkunskaper i sitt andra språk. De som har mycket goda språkkunskaper byter till arbetskamratens modersmål. I grupsituationer som vid möten både finska och svenska används aktivt. En del talar oftast sitt eget modersmål vid möten, en del väljer sitt språk enligt majoritetens modersmål och en del väljer sitt språk enligt vem de talar till.

Insamlingen av materialet fungerade bra. Jag fick en bra svarprocent på enkäten (75 %) och 12 var villiga att delta i intervjun av vilka 11 blev intervjuade. Intervjuerna kompletterade enkäten. En del av informanterna hade svarat på enkäten endast på de slutna frågorna eller endast på en del av de öppna frågorna men jag fick ändå mycket material.

Man kunde ytterligare undersöka ämnet djupare ur en annan synvinkel. Man kunde till exempel utföra en enkätundersökning med patienter från samma avdelningar för att se om patienternas och arbetstagarnas synpunkter överensstämmer. Ett annat intressant undersökningstema kunde vara ledarskapets roll i skapandet av en tvåspråkig organisationskultur. Man kunde också fördjupa sig in i den tvåspråkiga arbetsplatsens vardag genom att observera språkbruket på arbetsplatsen.

LITTERATUR

- Abrahamsson, Bengt & Jon Andersen (2007). *Organisation – att beskriva och förstå organisationer*. 4:e upplagan. Slovenien: Korotanljubljana.
- Appel, René & Pieter Muysken (1987). *Language in contact and bilingualism*. Kent: Athenaeum Press Ltd.
- Broo, Roger (1978). *Finlandssvenskarna – ett helt vanligt folk*. I: Christer Lauren (red.). *Finlandssvenskan – Fakta och debatt*. Borgå: Söderström. 7–24.
- Börestam, Ulla & Leena Huss (2001). *Språkliga möten. Tvåspråkighet och kontaktlingvistik*. Lund: Studentlitteratur.
- Finlands kommunförbund (2010). Sjukvårdsdistrikt [online]. [Citerat 20.10.2010]. Tillgänglig: http://www.kommunerna.net/k_perussivu.asp?path=255;264;15320;23881
- Finlands lag 6.6.2003/423 2 kap. 10§ [Citerat 04.01.2011]. Tillgänglig: <http://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2003/20030423>
- Goldhaber, Gerald (1981). *Organisaatiaviestintä*. 2:a upplagan. Esbo: Weilin+Göös.
- Hansegård, Nils (1972). *Tvåspråkighet eller halvspråkighet?* Tredje upplagan. Stockholm: Aldurs/Bonniers.
- Hatch, Mary (2002). *Organisationsteori. Moderna, symboliska och postmoderna perspektiv*. Lund: Studentlitteratur.
- Haugen, Einar (1974). *Bilingualism in the americas: a bibliography and research guide*. Drawer: University of Alabama.
- Heide, Mats, Catrin Johansson & Charlotte Simonsson (2005). *Kommunikation & organisation*. Malmö: Liber.
- Hymes, Dell (1974). *Foundations in sociolinguistics*. London: Tavistock.
- Jacobsen, Dag Ingvar & Jan Thorsvik (2002). *Hur moderna organisationer fungerar*. Lund: Studentlitteratur.
- Jönsson, Bengt (1991). *Styrd konkurrens inom hälso- och sjukvården*. I: Göran Arvidsson & Bengt Jönsson (red.). *Valfrihet och konkurrens i sjukvården*. Stockholm: SNS förlag.
- Mackey, William (1968). *The description of Bilingualism*. I: Joshua Fischman (red.). *Readings in the sociology of language*. Hague: Mouton. 554–584.

- Norrby, Catrin & Gisela Håkansson (2010). *Introduktion till sociolingvistik*. Falun: Scandbook.
- Oksaar, Els (1971). *Språkpolitiken och minoriteterna*. I: David Schwarz (red.). *Identitet och minoritet. Teori och politik i dagens Sverige*. Stockholm: Almqvist & Wiksells. 164–175.
- Schein, Edgar H (2004). *Organisational culture and leadership*. 3:e upplagan. United States of America: Jossey-Bass.
- Skutnabb-Kangas, Tove (1981). *Tvåspråkighet*. Lund: Bröderna Ekstrands Tryckeri.
- Strömman, Solveig (1986). *Tvåspråkighet på arbetsplatsen*. Åbo: Åbo Akademi.
- Styf, Maaret (1995). *Kaksikielisyys osana sairaalan laadun ja viestinnän toimivuuden arviointia. Esimerkkitaupausena Pietarsaaren sairaala*. Vaasan Yliopisto.
- Styf, Maaret (1997). *Sairaalan viestintäsuhteet ja viihtyvyys kaksikielisessä toimintaympäristössä. Esimerkkitaupausena Pietarsaaren sairaala*. Vaasan Yliopisto.
- Styf, Maaret (2000). *Viestinnän kehittäminen kaksikielisessä sairaalassa. Esimerkkitaupausena Vaasan keskussairaala*. Vaasan Yliopisto.
- Vanhala, Sinikka, Mauri Laukkanen & Antero Koskinen (1997). *Liiketoiminta ja johtaminen*. 2:a upplagan Keuruu: Otava.
- Vasa Centralsjukhus (2010) [online]. [Citerat 20.10.2010]. Tillgänglig: www.vaasan.keskussairaala.fi
- Vasa Centralsjukhus (2011) [online]. [Citerat 06.06.2011]. Tillgänglig: <http://www.vaasankeskussairaala.fi>
- Vasa Universitet (2010) [online]. [Citerat 13.09.2011]. Tillgänglig: <http://www.uwasa.fi/tutkimus/tutkimusryhmat/bilingco/ohjelma/>
- Vasa sjukvårdsdistrikt (2009a). *Personalrapport 2009*. [online]. [Citerat 05.05.2011]. Tillgänglig: <http://www.vaasankeskussairaala.fi/Link.aspx?id=1173874>
- Vasa sjukvårdsdistrikt (2009b). *Verksamhetsberättelse 2009*. [online]. [Citerat 29.12.2010]. Tillgänglig: <http://www.vaasankeskussairaala.fi/Link.aspx?id=1176239>
- Vasa sjukvårdsdistrikt (2009c). *Vasa sjukvårdsdistrikts strategi 2009 – 2012*. [online]. [Citerat 06.06.2011]. Tillgänglig: <http://www.vaasankeskussairaala.fi/Link.aspx?id=1122669>

Weinreich, Uriel (1979). *Languages in contact. Findings and problems*. Hague: Mouton.

Öster, Mikaela (2008). *Intern kommunikation. – En undersökning av ekonomiavdelningen vid Vasa centralsjukhus*. Vasa: Svenska handelshögskolan.

Bilaga 1. Enkätfrågor på svenska

Tvåspråkighet på arbetsplatsen

Undersökningen består av två delar: den här enkäten och intervjuer.

Alla svar kommer att behandlas konfidentiellt och svar kommer att presenteras anonymt. Endast för att för att få veta vem som vill delta i intervjun frågas om namnet på den som besvarar enkäten.

1. a) Avdelning

A4

B4

b) Jag har arbetat på båda avdelningarna

Ja

nej

2. Jag har arbetat på Vasa centralsjukhus på avdelningarna A4 eller B4 i

5 år eller mindre

5- 10 år

10- 15 år

över 20 år

3. Ålder

under 25

26-35

36-45

över 45

4. Modersmål

finska

svenska

tvåspråkig

annat, vad? _____

5. Har du språkintyg?

Ja

Nej

6. Vilket/vilka språk talar du med din familj?
- finska
 - svenska
 - annat, vad? _____
7. Vilket/vilka språk talar du på fritiden?
- finska
 - svenska
 - annat, vad? _____
8. Använder du andra språk än finska eller svenska på arbetsplatsen?
- nej
 - ja, vilka språk? _____
Hur ofta? _____
9. Om du skulle bedöma dina språkkunskaper med skolvitsord (4– 10) vilket vitsord skulle du ge för dina muntliga kunskaper i det andra inhemska språket?
- _____
10. Om du skulle bedöma dina språkkunskaper med skolvitsord (4– 10) vilket vitsord skulle du ge för dina skriftliga kunskaper i det andra inhemska språket?
- _____
11. Hur mycket använder du finska och svenska med dina arbetskamrater (till exempel under de senaste veckorna)?
- Jag talar endast svenska
 - Jag talar cirka 10 % finska och 90 % svenska
 - Jag talar cirka 30 % finska och 70 % svenska
 - Jag talar cirka 50 % finska och 50 % svenska
 - Jag talar cirka 70 % finska och 30 % svenska
 - Jag talar cirka 90 % finska och 10 % finska
 - Jag talar endast finska
12. Hur mycket använder du finska och svenska med patienter (till exempel under de senaste veckorna)?
- Jag talar endast svenska
 - Jag talar cirka 10 % finska och 90 % svenska
 - Jag talar cirka 30 % finska och 70 % svenska
 - Jag talar cirka 50 % finska och 50 % svenska
 - Jag talar cirka 70 % finska och 30 % svenska

- Jag talar cirka 90 % finska och 10 % finska
- Jag talar endast finska
13. Talar du endast ditt modersmål med dina arbetskamrater eller väljer du språket enligt din arbetskamrats modersmål?
- jag talar mitt modersmål med mina arbetskamrater även om de skulle tala det andra inhemska språket
- ibland talar jag mitt eget modersmål och ibland arbetskamratens modersmål
- jag byter språk enligt talarens språk
14. Vad påverkar valet av språk när du talar med dina arbetskamrater? Ange minst 2 olika orsaker.
- _____
- _____
- _____
15. Har du svårigheter att använda det andra inhemska språket med dina arbetskamrater?
- Ofta
- ibland
- sällan
- aldrig
16. Har du svårigheter att använda det andra inhemska språket med patienter?
- Ofta
- ibland
- sällan
- aldrig
17. Om du har haft svårigheter att använda det andra inhemska språket i arbetsituationer, hurdana situationer har de varit? Beskriv gärna 2 olika situationer.
- _____
- _____
- _____
18. Finns det ett behov av att förbättra dina språkkunskaper i det andra inhemska språket?
- stort behov
- måttligt behov
- litet behov
- inget behov

19. Vad kräver användningen av två språk på arbetsplatsen av dig?

20. Hur påverkar tvåspråkigheten arbetsplatsens vardag?

21. Vilka omständigheter tycker du stöder arbetsplatsens tvåspråkighet?

22. Vilka omständigheter motverkar tycker du arbetsplatsens tvåspråkighet?

23. Vilket språk använder du oftast under olika möten på avdelningen?

finska

svenska

för att _____

24. Av vilka orsaker kan du byta språk under möten på avdelningen?

25. Vilka fördelar har man med att ha finsk- och svenskspråkiga arbetskolligor?

26. Vilka nackdelar har man med att ha finsk- och svenskspråkiga arbetskolligor?

27. Vilka fördelar har man med att ha finsk – och svenskspråkiga patienter?

28. Vilka nackdelar har man med att ha finsk- och svenskspråkiga patienter?

29. Användning av två språk på arbetsplatsen är enligt mig _____

TACK FÖR SVAREN!

Jag kan vara med på en intervju

Ja, jag heter _____

Nej

Bilaga 2. Enkätfrågor på finska

Kaksikielisyys työpaikalla

Tutkimus koostuu tästä kyselystä sekä haastatteluista.

Kaikki vastaukset käsitellään luottamuksellisesti, eikä yksittäistä kyselyyn vastannutta voi tunnistaa loppuraportista. Ainoastaan vapaaehtoisten poimimiseksi haastatteluun tarvitsen vastaajan nimen.

1. a) Osastoni tällä hetkellä

A4

B4

b) Oletko työskennellyt molemmilla osastoilla

Kyllä

Ei

2. Olen ollut töissä Vaasan keskussairaalassa osastoilla A4 tai B4

5 vuotta tai vähemmän

5–10 vuotta

10–15 vuotta

yli 20 vuotta

3. Ikä

alle 25

26–35

36–45

yli 45

4. Äidinkieli

suomi

ruotsi

kaksikielinen

muu

5. Onko sinulla kielitodistusta?

Kyllä

Ei

6. Mitä kieltä/kieliä puhut perheesi kanssa?
- suomea
 - ruotsia
 - muuta, mitä? _____
7. Mitä kieltä/kieliä puhut vapaa-ajalla?
- suomea
 - ruotsia
 - muuta, mitä? _____
8. Käytätkö muita kieliä kuin suomea tai ruotsia työpaikalla?
- En
 - Kyllä, mitä kieliä? _____
Kuinka usein? _____
9. Jos arvioisit kielitaitojasi kouluarvosanalla (4– 10), minkä arvosanan antaisit suulliselle toisen kotimaisen kielen taidollesi?
- _____
10. Jos arvioisit kielitaitojasi kouluarvosanalla (4– 10), minkä arvosanan antaisit kirjalliselle toisen kotimaisen kielen taidollesi?
- _____
11. Miten kielten käyttö (suomi ja ruotsi) jakautuu työkavereidesi kanssa (esimerkiksi parin viime viikon aikana)?
- Puhun vain ruotsia
 - Puhun noin 10 % suomea ja 90 % ruotsia
 - Puhun noin 30 % suomea ja 70 % ruotsia
 - Puhun noin 50 % suomea ja 50 % ruotsia
 - Puhun noin 70 % suomea ja 30 % ruotsia
 - Puhun noin 90 % suomea ja 10 % ruotsia
 - Puhun vain suomea
12. Miten kielten käyttö (suomi ja ruotsi) jakautuu potilaidesi kanssa (esimerkiksi parin viime viikon aikana)?
- Puhun vain ruotsia
 - Puhun noin 10 % suomea ja 90 % ruotsia
 - Puhun noin 30 % suomea ja 70 % ruotsia
 - Puhun noin 50 % suomea ja 50 % ruotsia
 - Puhun noin 70 % suomea ja 30 % ruotsia
 - Puhun noin 90 % suomea ja 10 % ruotsia

Puhun vain suomea

13. Puhutko työkavereillesi vain omaa äidinkieltäsi, vai vaihdatko kieltä työkaverin kielen mukaan?

puhun äidinkieltäni työkavereilleni, vaikka he puhuisivat toista kotimaista kieltä

joskus puhun äidinkieltäni ja joskus työkaverini äidinkieltä

vaihdan kieltä puhujan kielen mukaan

14. Mitkä seikat vaikuttavat siihen, mitä kieltä puhut työkaverillesi? Kerro vähintään 2 eri seikkaa.

15. Onko sinulla vaikeuksia käyttää toista kotimaista kieltä työkavereidesi kanssa?

Usein

silloin tällöin

harvoin

ei koskaan

16. Onko sinulla vaikeuksia käyttää toista kotimaista kieltä potilaidesi kanssa?

Usein

silloin tällöin

harvoin

ei koskaan

17. Jos sinulla on joskus ollut vaikeuksia käyttää toista kotimaista kieltä työpaikalla, niin millaisia tilanteita ne ovat olleet? Mainitse mielellään 2 erilaista tilannetta.

18. Olisiko toisen kotimaisen kielen taitojesi kehittämiseksi tarvetta?

suuri tarve

kohtalainen tarve

pieni tarve

ei ole tarvetta

19. Mitä kahden kielen käyttö työpaikalla vaatii sinulta?

20. Kuinka kaksikielisyys vaikuttaa työpaikan arkeen?

21. Mitkä olosuhteet työpaikalla tukevat mielestäsi kahden kielen käyttöä?

22. Mitkä olosuhteet työpaikalla vaikeuttavat mielestäsi kahden kielen käyttöä?

23. Mitä kieltä käytät useimmiten osaston kokouksissa?

suomea,

ruotsia,

koska _____

24. Mistä syistä voit vaihtaa kieltä osaston kokouksissa?

25. Mitä hyötyä on siitä, että työkaverit ovat sekä ruotsin- että suomenkielisiä?

26. Mitä haittaa on siitä, että työkaverit ovat sekä ruotsin- että suomenkielisiä?

27. Mitä hyötyä on siitä, että potilaat ovat sekä ruotsin- että suomenkielisiä?

28. Mitä haittaa on siitä, että potilaat ovat sekä ruotsin- että suomenkielisiä?

29. Mielestäni kahden kielen käyttäminen työpaikalla on

KIITOS VASTAUKSISTASI!

Voin olla mukana haastattelussa

Kyllä, nimeni on _____

Ei

Bilaga 3. Intervjufrågor på svenska

1. Vad har du för modersmål? finska, svenska, tvåspråkig
2. Kan du utan svårighet växla språk?
3. Upplever du en tvåspråkig arbetsplats vara en naturlig del av din vardag?
4. Är det viktigt för dig att du jobbar på en tvåspråkig arbetsplats?

Språkval med arbetskamrater

5. Byter du språk med dina arbetskamrater? ja/nej

Vilka av följande faktorer påverkar ditt val av språk med dina arbetskamrater?

Arbetskamratens modersmål

Arbetskamratens kunskaper i ditt modersmål

sinnestämning

majoritetsspråk i gruppen

vana

språket som används just då

egna språkkunskaper

övrig orsak

(om svarar ja, hur?)

6. Har du arbetskamrater som byter till ditt modersmål med dig?
7. Har du arbetskamrater med vilka du talar alltid deras modersmål?
8. Har du arbetskamrater med vilka du talar ditt modersmål och de svarar på sitt modersmål? (finska-svenska) (svenska-finska)
9. Har du arbetskamrater med vilka du kan tala båda språken? Alltså en dag talar ni finska med varandra och en annan dag svenska.

Tycker du att det här påståendet stämmer?

10. Om min arbetskamrat kan byta mellan två språk har hon goda språkkunskaper.

Egen bedömning av språkfärdighet

11. Kommer du ihåg vilket vitsord du gav för dina muntliga och skriftliga kunskaper i det andra språket? Vilket? Varför?

12. Är det svårt ibland att förstå det andra inhemska språket?

I hurdana situationer?

Vilken roll spelar dialekter?

13. Av vilka orsaker kan du byta språk vid enskilda ord?

14. Finns det sådana situationer där du alltid använder endast ett språk? vilka? vilket språk?

Rapport

15. Använder du båda språken när du ger rapport? Hur väljer du ditt språk?

16. Av vilka orsaker kan du använda ditt andra inhemska språk när du ger rapport?

17. Vilket språk talar du oftast när du ger rapport?

18. Stämmer det du har berättat om ditt eget språkbruk och dina språkval med olika kollegor också vid möten och när du ger rapport? Om inte, kan du säga varför inte?

Bilaga 4. Intervjufrågor på finska

1. Äidinkielesi? suomi, ruotsi, kaksikielinen
2. Osaatko vaihtaa sujuvasti kieltä?
3. Onko kaksikielinen työpaikka mielestäsi luonnollinen osa arkeasi?
4. Onko sinulle tärkeää, että teet töitä kaksikielisesti?

kielenvaihtaminen työkavereiden kanssa

5. Vaihdatko kieltä työkavereidesi kanssa? Kyllä/ei

Mitkä seuraavista vaikuttavat siihen, minkä kielen valitset?

työkaverin äidinkieli

työkaverin kielitaito sinun äidinkielessäsi

mieliala

enemmistön kieli ryhmässä

tottumus

kieli, jota puhutaan juuri sillä hetkellä

omat kielitaidot

muu syy

(jos vastaus on kyllä, miten)

6. Onko sinulla työkavereita, jotka vaihtavat sinun äidinkieleesi puhuessaan sinun kanssasi?
7. Onko sinulla työkavereita, joiden kanssa puhut heidän äidinkieltään?
8. Onko sinulla työkavereita, joille puhut omaa äidinkieltäsi ja he vastaavat omalla äidinkielellään? (suomi-ruotsi) (ruotsi-suomi)
9. Onko sinulla työkavereita, joiden kanssa puhut molempia kieliä? Eli esim. yhtenä päivänä puhutte suomea ja toisena ruotsia.

Pitääkö seuraava väite mielestäsi paikkansa?

10. Jos työkaverini osaa vaihtaa kieltä, on hänellä hyvät kielitaidot.

Omien kielitaitojen arviointi

11. Muistatko minkä arvosanan annoit itsellesi suullisista ja kirjallisista kielitaidoistasi? Minkä? Miksi se arvosana?
12. Onko joissain tilanteissa vaikeaa ymmärtää toista kotimaista?

Missä tilanteissa?

Onko murteiden kanssa vaikeuksia?

13. Missä tilanteissa voit sanoa yhden sanan toisella kielellä?
14. Onko tilanteita, joissa käytät aina vain yhtä kieltä? Mitä?

Raportti

15. Käytätkö molempia kieliä kun annat raporttia? Kuinka valitset kielen?
16. Mistä syistä voit käyttää toista kotimaista kieltäsi kun annat raporttia?
17. Millä kielellä annat raportin useimmiten?
18. Pitävätkö kertomasi kielten käyttötavat ja kielivalinnat kollegoidesi kanssa paikkansa kokouksissa ja raporttia annettaessa? Jos eivät, niin osaatko sanoa että miksi ei?